

№2 სექტემბერი-ოქტომბერი საღი მთვარე

რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი

მუბამეკლ შუამავალი ამბობდა, რომ არსებობს
ბედნიერების ოთხი ნიშანი:

- 1) წარსულში ჩადენილი ცოდვების გახსენება.
- 2) წარსულში გაკეთებული კეთილი საქმეების
დავიწყება.
- 3) საკუთარი თავის შეღარება მათზე, ვისაც
მტკიცე რწმენა აქვს.
- 4) საკუთარი მდგომარეობის შეღარება მათ
მდგომარეობაზე, ვისაც ნაკლები სიმდიდრე
აქვს.

მიყვანხან, ჩემო საქანთვეროვ!

მიყვანხან, ჩემო სამშობლოვ, ჩემო საქანთვეროვ, მიყვანხან ძრიერ! ან ვიცი ქვეყნად თუ არსებობს რაიმე ძარა, რომელიც გაძნეობის ჩემს განცრებს სამშობლოდან დაშორების რთს, ან ვიცი, რაღამ მაინც განსაკუთრებულად უცხოეთში მგზავრობისას ამეკვიპება ხორმე ანა კარანდაძის ჭექსეზე შექმნილი სიმღერა საქანთვერომ, რამაზო... ან რად ვლოლონებ ჩემთვის ნანი ბრეგვანძის რომანსს თბილისო...

ამას ნინათნათესავს ვაყირებრი ბათუმის აეროპორტიდან მოსკოვის თვითმფრინავით. უცებ ყური მოვკარი ერთ ახარგაზრდა ქანთვერს, რომელიც წრავიდან ქულის ქნევით ხმამაღლა გაჰკითხა: სამშობლო მთებო, თქვენი მვირი განებებთ თავსა... თვარნი ნარმომიგა ერის მამა რირი ირია თავისი ბრწყინვარე რიყენაყურერი მარგარიყებით, „მგზავრის წერილებით.“ მე თითქოს ნამით მყინვარწვერზე შევრექი და ამოვთქვი: „მამურო, საყვარელო, შენ როსლა აყვავრები?!...“ და ცრემრი მოვინმინრე.

აწა, მე ვერ გავეყრი ჩემს სამშობლოს ვერანაირ კომფორტსა თუ სიმერიეზე, ვერ ვიძიმშირებ მისი მოწაყრებით, ვერ შევეგუები უცხო სამყაროს ფურის გურისთვის. ზოგჯერ ისეთი გრძნობა მეუფრება, ასე მგონია, მთერი საქანთვერო ჩემია და მის ერთ გოქსაც ვერავინ ნამართმევს. უმთვანო ლამეშიც კი რამრენჯერ გამივრია ჩემს სოფერში, წყვირბაშიც კი გამიგნია გზა, აქ ჩემთვის სამშობლოს ნებისმიერი ადგირი ნაცნობია: ხე, ქვა, წყარი, ბურქი, ყვერა საგანი თუ ნივთი ნაცნობია ჩემთვის, ვკოცნი მის ბარახს, ყვავირს, მზეს, ვებრწნები ქანთურ ცას, რომელიც რეძამინის სარკერ მიმანინია, ვეამბორები მის კორქსა და მრეროს, ყვერა სახრს,ყანასა თუ ბოსყანს,ქარაქსათუსოფერს,ერთისიყყვით ეზოსწინირით რანყებური კრის არწივით რამთავრებური საარგეთო და საარაკო საქანთვერო მიყვანს!

ფარნავაზი, მირიანი, ვახყანგი, რემეყრე, რავითი, თამარი, მოთა, ირია, ერეკრე, რამრენი გოორგი, რამრენი წმინდა სახერი და გვარი იგვრება ჩემს საქანთვეროსთან.

ონ ზოვას შუა, საქანთვერო, იყით, იყო რამხერი?

მაგრამ ახრა, მიპასუხეთ, ვის სურს მისი გამხერი?!

ჭოროხიც ჩემი ცრემრია და მცკვარიც თვარის მარგარიყი, ენგურის ხირიც ჩემია და ჩოროქისაც, კორორის ხეობაც ჩემია და ხიხანისაც, რინაც ჩემია და ფარავანიც, კოსყა ხეთაგუროვიც ჩემია და რევან გოთუაც, „სიმრიც“ ჩემია და „ხორუმიც“,ყაბარახიც ჩემია და ბოხოხიც, ერთი სიყყვით, „საქანთვერო მე მეკუთვნის, საქანთვერო ჩემია!“

ლომერთო, მოუშუშე იარები, გაამტრიანე და გაამრიერე ჩემი საქანთვერო!

სარჩევი

მიყვარხარ, ჩემო საქართველო!

ირმა ცაუთაძე 1

რამაზნის წმინდა თვე

გურამ ხოზრევანიძე 3

მსოფლიოს უზიდი სოცრება

გურამ ხოზრევანიძე 5

ალლაჰს მინდობილი ზნეობის ნიმუში

მიხეილ გერაძე 8

დელვინები-ზღვის ამოუცნობი ბინადარნი

გურამ ხოზრევანიძე 11

ღავიცვათ ბუნება

ირაკლი ჯორბენაძე 16

რელიგიის როლი თანამედროვეობაში

ნინო ჩოგაძე 17

ანდერძი

მიხეილ გერაძე 19

მუსლიმანების საჭმელი

მიხეილ გერაძე 20

საუბრები ისლამზე

მიხეილ გერაძე 23

მოლა ნასრედინი და ის, რაზეც ღირს ღაფიქრება

გურამ ხოზრევანიძე 37

ბათუმელი სკორტსმენის ღიდი წარმატება

გურამ ხოზრევანიძე 39

ბონების სავარჯიშო

თორნიკე ართმერაძე 40

ISSN 1987-6106 UDC (უაკ) 2-472 ა-984

PASUXISMGEBELI REDAQTORI:

ბაღრი შანთაძე

KOREQTORI:

როინი ჯოჯალაძე

REDAQTORI:

მიხეილ გალაძე

DIZAINI:

თორნიკე ართმერაძე

DAMKVETI: ფონდი „ბარაქა“

MISAMARTI: ქ. ბათუმი, ქუთაისის ქუჩა 33

TEL. FAQSI: (822) 7 69 04

EL. FOSTA: geobaraqa@yahoo.com

DAIBEWDA: შპს „თბილისის სტამბა“-ში

MISAMARTI: თაბაჩაშვილის 46

TEL. FAQSI: 99-72-87

EL. FOSTA: tbiliselebi2001@yahoo.com

რამაზნის წმინდა თვე

რა ყნოსვას იწვევს ადამიანის სულის?

რამაზნის თვის მარხვა მუსლიმანებისათვის შემოღებული იქნა სავალდებულოდ ჰიჯრით მეორე წელს, მუჰამედ შუამავლის მექადან მედინაში გადასვლის დროს შალბანის თვის მეცხრე დღეს. რამაზნის მარხვის შესრულება დანესებულია ყველა ჭკვიანი და ზრდასრული მუსლიმანისთვის. მორწმუნე ადამიანისთვის ეს თვე ყველაზე მნიშვნელოვანია დანარჩენი თვეებისგან განსხვავებით. ის განსაკუთრებით გამორჩეულია უზენაესი ალლაჰის მიერ. მარხვის დღეები გამოირჩევა განსაკუთრებული ღვთაებრივი მადლით. მორწმუნეები მას თვლიან თავიანთ დღესასწაულად, დიდი ხნის მოლოდინის შემდგომ მოვლენად.

განსაკუთრებული სიბრძნე დაფარულია იმაში, რომ რამაზნის თვე შეიძლება მოვიდეს წელიწადის ნებისმიერ დროს, გრძელ და მოკლე, ცივ და ცხელ დღეებზე.

ჩვენ კი ვადიდებთ წელწადის ყოველ დღეს. ამგვარ გადაადგილებას მოაქვს მორწმუნეებისათვის გამოცდის მონაცვლეობა და შესაძლებლობა იგემონ სხვადასხვა სულიერი მდგომარეობა. დროის მონაკვეთი თვის ხანგრძლივობით - ეს გაკვეთილების კეთილშობილური ჯაჭვია, ადამიანთა სულების ამმაღლებელი და განმამტკიცებელი.

რამაზნის თვის დასაწყისი მოწყალებაა, შუა - პატიება, დასასრული კი - ჯოჯოხეთისგან გადარჩენა.
(იბნ ჰუზაიმა საჰიბი III-191).

რამაზნის წმინდა თვე - მოწყალების თვეა. რამაზანი გვაძლევს შესაძლებლობას ახლებურად დავინახოთ აურაცხელი სიმდიდრე, რომლითაც ჩვენ ვართ დაჯილდოებული. მარხვა, რისი გაფრთხილებაც გვიბრძანა ალლაჰმა ამ თვეში, გვაფლდებულებს ჩვენ უარი ვთქვათ წუთიერი გემოვნებისგან და მიგვმართავს მუდმივი სიხარულისკენ. ადამიანი მარხულობს რა რამაზანში, სწავლობს იყოს კეთილშობილი. ამ თვეში უზენაესი ალლაჰი კრძალავს განსაზღვრულ პერიოდით თავისი მსახურებისთვის ჩვეულებრივ დროს ჰალალის ნებადართულობასაც კი. მარხულობის შეგრძნების მნიშვნელობა, ადამიანისთვის ნაჩუქარი აურაცხელი წყალობა, ამყარებს მტკიცე კავშირს უზენაესსა და მის მსახურებს შორის. რამაზნის დროს მორწმუნეები ერთიმეორეს უზიარებენ სიხარულის მოახლოებას უშუალოდ მარხვით ალლაჰისადმი, ცდილობენ იცხოვრონ ეს თვე ფიზიკურ და სულიერ სისუფთავეში. უზენაესი ამბობს: „მარხვა მეკუთვნის მე, მისთვის ჯილდო (ხალხს) - აგრეთვე მე“ (ბუჰარი). მხოლოდ ალლაჰმა იცის, რომ მისი მსახური მარხულობს. ადამიანისგან მოითხოვება მიიღოს საჭმელი განთიადამდე და თავი მთლიანად შეიკავოს საჭმელ-სასმელისგან მზის ჩასვლამდე, მარხვის დამთავრების დრომდე. მაგრამ თუ ის მალულად შეჭამს, ან დაღევს, ამის შესახებ, ალლაჰის გარდა ვერავინ გაიგებს. ამიტომ მარხვა განსაზღვრავს ადამიანის გულწრფელობას უზენაესი ალლაჰის წინაშე. „მარხულები უარს ამბობენ საჭმელ-სასმელზე და სხეულის სურვილზე იმისთვის, რომ დაიმსახურონ ჩემი კმაყოფილება. მარხვა - ეს თაყვანისცემაა, რომელიც სრულდება იმისათვის, რომ მიაღწიონ ჩემს კმაყოფილებას. ყველა სიკეთისთვის, რაც შეასრულა ადამიანმა, ექნება ათჯერადი დაჯილდოება, მაგრამ მარხვისთვის მე თვითონ დავაჯილდოვებ (განუსაზღვრელად) (ბუჰარი, საუმი, 3), - ამბობს უზენაესი ალლაჰი. სხვა ჰადისში, მუსლიმის მიერ, მარხვის არსებობა ახსნილია სრულყოფილად: „... ნებისმიერი კეთილი საქმისთვის ადამიანს ეძლევა ბევრი ჯილდო. მადლი ერთი კარგი საქმისათვის შეიძლება გაიზარდოს ათჯერ. უზენაესი ალ-

ლაპი ამბობს: „მაგრამ მარხვა - ეს სხვაა. ის - ჩემთვისაა. და მე თვითონ დავაჯილდოვებ ამისთვის“ (მუსლიმი, სიამი, 164).

რამაზანი ცოდვებისგან გასასუფთავებელი თვეა. შუამავლის ერთ-ერთ ჰადისში ლაპა-რაკია: „თუ ალლაჰის მსახური მის გზაზე გაუფრთხილდება მარხვის ერთ დღეს, ამ დღისათვის უზენაესი ალლაჰი ამქვეყნიური ცხოვრების სამოცდაათი წლის ხანგრძლივობით განაშორებს მის სახეს ჯოჯოხეთის ცეცხლისგან“ (ბუჰარი, ჯიჰადი, 36). მარხვის საშუალებით ალლაჰი წვრთნის ადამიანის ნაფსს (ვნებას), შინაგანი სამყაროს მისწრაფებას, რომელიც მუდმივად მიიჩქარის ჩააქროს შემქმნელის დარიგება. ეს გვაძლავს ჩვენ ვიფიქროთ საკუთარ დანიშნულებაზე. მარხვის პროცესში ადამიანი უფრო ყურადღებიანია. ის გრძნობს, როგორ სახლდება მასში დამჯერებლობა და სიმშვიდე, როგორ იზრდება მის გულში უზენაესი ალლაჰის, მისი შუამავლისა და ხალხის სიყვარული. ხასიათის ისეთ სახეებს, როგორიცაა ქედმღვობა, სიამაყე და შუღლი, ცვლის მორჩილებით, თავმდაბლობითა და მისწრაფებით, დაეხმაროს ირგვლივმყოფთ, განსაკუთრებით ღარიბებსა და უქონლებს. ადამიანი ხდება მომთმენი და ამტანი, მას არ აშინებს მშვიდობიანი ცხოვრების სიძნელეები და ვერ ჯაბნის ხვალისდელი დღის შიში. მარხვის ყოველი ახალი დღე აძლიერებს ადამიანს. ამავდროულად ძლიერდება მისი რწმენა და გაგება დიდი მოწყალების ერთადერთი შემქმნელისადმი. გარშემო არსებული სამყაროს აღქმა ხდება უფრო ღრმა და შეგნებული. მარხვის დახმარებით ალლაჰი აძლევს ადამიანს საშუალებას უკეთესად გაიგოს თავისი თავის შესახებ.

შუამავალი ამბობდა: „თუ შეძლებს ხალხი ღირსეულად შეაფასოს რამაზნის წმინდა თვე, ისინი ალბათ, ისურვებენ მის გაგრძელებას მთელი წლით.“
(იბნ ჰუზაიმა, საჰიჰ, III, 190).

მოწყალებისა და პატიების წმინდა თვეში აუცილებელია ჩაისუნთქო ძლიერების ღამის სიცოცხლე - ლეილეთულ-ყადრი. ამ ღამეს ალლაჰი ხსნის თავის განძეულობებს მუჰამედის მიმდევრებისთვის. ლეილეთულ-ყადრი გაბრწყინდა ჯებრაილის მეთაურობით წმინდა ყურანისა და ანგელოზების გამოჩენისთანავე. ის მიესალმება მორწმუნეებს არნახული

ლეილეთულ-ყადრი განთიადია, სრუბარაქაა. ძლიერე-ალლაჰის შუამა-ბით, ის აფრქვევს პატიებას. ჰად-„წარსულის ცოდ-ვინც ირწმუნებდა ძლიერებასა და ჯილდოს მხოლოდ გაატარებს მას ვანისცემაში“ (ბუ-ძლიერების ღა-

სინათლით. ლეი-
- ეს რამაზნის
ლი ნათება და
ბის ღამე აღსავსეა
ვლის სულიერე-
მოწყალებასა და
ისში ნათქვამია:
ვები ეპატიება მას,
ყადირის ღამის
სინმინდეს, ელოდა
ალლაჰისგან და
(ამ ღამეს) თაყ-
ჰარი, მუსლიმი).
მის საიდუმლოს

შეგრძნება შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როცა მსახური მარხულობს, ასრულებს ლოცვას, იხდის ზეჰატს, არ იყენებს ალლაჰისადმი თაყვანისცემას ამქვეყნიური მიზნებისათვის და მის ცხოვრებას არა აქვს ლაქა თავმოყვარეობითა და ორპირობით. თუ ასეთი სახით შევძლებთ რამაზნის სკოლის დამთავრებას, მაშინ ატესტატის სამსახურს გაგვინევს სიკეთის საშვი ახირეთის (განკითხვის) დღის ჭეშმარიტ დღესასწაულზე.

წმინდა რამაზანი ასუფთავებს სულს და ემსახურება ისეთ ნატიფი თაყვანისცემის მომზადებას, როგორიცაა ჰაჯობა.

მსოფლიოს უმდიდრესი სიმბოლო

ძველი დროის შვიდი საოცრებიდან დღეისათვის მხოლოდ ეგვიპტის პირამიდებია შემორჩენილი. მოდით, მოკლედ მიმოვიხილოთ თითოეული მათგანი:

დიდი პირამიდა ფარაონის განსასვენებელი ადგილია. პირველი პირამიდა 5000 წლის წინ აიგო ფარაონ ჯოსერის ბრძანებით. ის ააგო ხუროთმოძღვარმა იმხოტეპმა. უდიდესი პირამიდის სიმაღლე 146,6 მეტრი იყო და შედგებოდა 2 300 000 უზარმაზარი ლოდისაგან. თითოეული ლოდი 2 ტონაზე მეტს იწონის. ამ პირამიდას ხეოფსის ანუ ხეფუს პირამიდა ეწოდება.

სემირამიდას დაკიდული ბალები ბაბილონში არსებობდა და მეფის საყვარელი ცოლის სახელს ატარებდა (ძველი წელთაღრიცხვით 605-562 წლები). მეფის ნაბუქოდონოსორ II-ის ბრძანებით აქ ჩამოჰქონდათ იმ დროისათვის არსებული ყველა მცენარე. ასე გაჩნდა ბაბილონში პირველი ბოტანიკური ბაღი, რომელიც 7 ტერასად იყო დაყოფილი. ეს მშვენიერება წყაღდილობამ იმსხვერპლა.

ზევსის ქანდაკება ოლიმპიაში, ძველი ბერძნული მითის თანახმად ოლიმპიის წმინდა მთის ოლიმპოს წვერზე ცხოვრობდა ღმერთი კრონოსი, რომელსაც უწინასწარმეტყველეს, რომ საკუთარი შვილი მოჰკლავდა. ამის გამო ის ხოცავდა თავის ახალშობილ შვილებს. როდესაც მას ზევსი შეეძინა, კრონოსის ცოლმარეამ ეშმაკობა იხმარა და ქმარს ბავშვის ნაცვლად ჩვრებში შეხვეული ქვა მიაწოდა. ზევსი კუნძულზე იზრდებოდა. როცა დავაჟიკადა, მამაზე შური იძია - მოკლა კრონოსი, გააცოცხლა დახოცილი დაძმა და თავად გახდა უზენაესი

ღვთაება. ამ გამარჯვების აღსანიშნავად ბერძნებმა ოლიმპიური თამაშები დააწესეს. ზევსის სადიდებლად აიგო უამრავი ქანდაკება და ტაძარი, მაგრამ უმთავრესი იყო ოლიმპიის ზევსის ტაძარი. აქ იდგა სპილოს ძვლითა და ოქროთი შემკული ზევსის ქანდაკება. ჩვენი წელთაღრიცხვით მესამე საუკუნეში იგი მიწისძვრამ დააზიანა, V საუკუნეში კი მთლიანად დაიწვა.

არტემიდეს ტაძარი. ძველი წელთაღრიცხვით II ათასწლეულში დღევანდელი თურქეთის ტერიტორიაზე დაარსდა ქალაქი ეფესო. მისმა მოქალაქეებმა ქალაქში ააგეს ქალწული მონადირის, მოვარის ქალღმერთის არტემიდეს ტაძარი. ტაძარში არტემიდეს 2 მეტრის სიმაღლის ქანდაკება იდგა. ძველი წელთაღრიცხვით 356 წელს ქალაქის მკვიდრმა ჰეროსტრატემ ტაძარი გადაწვა თავის გამოჩენის მიზნით.

პალიკარნასის მავზოლეუმი. მცირე აზიის ქალაქ პალიკარნასის მშვენიერად ითვლებოდა სპარსეთის მეფისნაცვლის მავსოლეს განთქმული მავზოლეუმი. მავსოლემ თავისთვის საუკუნო განსასვენებელი ააგებინა. იმ დროიდან მოყოლებული ბევრი გამოჩენილი ადამიანი დაიკრძალა მსგავს ნაგებობებში, რომლებსაც პირველი ასეთი სამარხის მსგავსად „მავზოლეუმები“

ეწოდა. მავსოლეს მავზოლეუმი 49 მეტრი სიმაღლის იყო. მას თავზე მარ-მარილოს ოთხცხენიანი ეტლი ედგა, სადაც მავზოლეს და მისი მეუღლის არ-ტემისიას ქანდაკებები იყო. პირველმა მავზოლეუმმა 1800 წელს გაძლო. იგი დაინგრა მიწისძვრის შედეგად ჩვენი წელთაღრიცხვით XII საუკუნეში.

როდოსის კოლოსის აგების იდეა ძველი წელთაღრიცხვით 304 წელს გაჩნდა. მცირე აზის ნაპირებთან მდებარე პატარა კუნძულის - როდოსის მცხოვრებლებმა მტრებს თავი დააღწიეს და როდოსის მფარველის მზის ღმერთის ჰელიოსის ქანდაკების აღმართვა გადაწყვიტეს. ლეგენდის მიხედვით, ჰელიოსის თხოვნით ღმერთებმა როდოსი ზღვის ფსკერიდან ამოზიდეს. ეს 36 მეტრი სიმაღლის ქანდაკება 12 წლის განმავლობაში იგებოდა. ჰელიოსის თავზე კაშკაშა - სხივებიანი გვირგვინი ედგა. ნახევარი საუკუნის შემდეგ ქანდაკება მიწისძვრამ დაანგრია.

ალექსანდრიის შუქურა. ალექსანდრე მაკედონელის მიერ ძველი წელთაღრიცხვით 323 წელს დაარსდა ქალაქი ალექსანდრია მდინარე ნილოსის დელტაში. ალექსანდრიაში იყო „მუზეუმის სამყოფელი“ (აქედან მომდინარეობს დღევანდელი მუზეუმის სახელწოდება), ხელოვნებისა და მეცნიერების ცენტრი, ასევე მსოფლიოში უდიდესი ბიბლიოთეკა. ალექსანდრიის ნავმისადგომი მოუხერხებელი იყო, ამიტომ ალექსანდრე მაკედონელის ბრძანებით გიგანტური შუქურის მშენებლობა დაიწყო. აიგო სვეტებით გარშემორტყმული 120 მეტრის სიმაღლის კოშკი, რომელზეც მუდამ ენთო უზარმაზარი კოცონი, რომელიც სარკეებით ირეკლებოდა. შუქურა ნიშანს აძლევდა ალექსანდრიის ნაპირებზე მომდგარ ხომალდებს. ალექსანდრიის შუქურამ ათასი წელი გაძლო. ის მიწისძვრამ დაანგრია ჩვენი წელთაღრიცხვით 796 წელს.

გვერდი მოაძადა

გ. ზოზრევანიძე

აღლაჰის მინდობილი ზნეობის ნიმუში

ისლამში, სხვა სიკეთეებთან ერთად, ჩვენ ვაღდებული ვართ შევასრულოთ ჩვენზე დაკისრებული ურთიერთდახმარება, სესხად გაცემით. ხვალ, როცა ჩვენ დავუბრუნდებით მარადიულ სავანეს, მდიდრებს აღარ გადაეცემათ ისეთი შესაძლებლობა, ხოლო ღარიბებს არ წარმოექმნებათ ასეთი საჭიროება. მათ, ვისაც გააჩნიათ საშუალებები, არ უნდა ეძებონ საბაბი, რათა არ გასცენ სესხი, ისევე, როგორც მათ, ვინც იღებს სესხს, არ უნდა გაამართლონ სესხის გადახდის გადავადება თავისი გასაჭირის გამო, იმიტომ საზოგადოების ურთიერთობის დისკრედიტირება დახმარების ამ სახისადმი.

როგორი მშვენიერიც არ უნდა იყოს სიკეთე, მისი ჭეშმარიტი სილამაზისა და სრულყოფილების შესრულება შესაძლებელია მხოლოდ მონიჭულობისა და გულწრფელობის გამოვლენით. ზუსტად ამიტომ წმინდა აიათში ნათქვამია:

„დახარჯეთ(იმონყალობეთ)აღლაჰის სახელით და თავს ნუ დაღუპავთ საკუთარი ხელებით. სიკეთე თესეთ, რადგან აღლაჰს უყვარს კეთილმოქმედნი.“ (ალ-ბაყარა 2/195).

ამიტომ, ყოველი კეთილი საქმე, საქციელი, სიტყვა და ა. შ. უნდა განხორციელდეს ცხოვრებაში იმ სილამაზის შესაბამისად, რომელიც ჩადებულია მასში და უნდა გამოვიდეს გულიდან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თვით ის ქცევები და სიკეთეები, რომლებიც შეიძლება მოგვეჩვენოს უმნიშვნელოდ, დამსხვრეული მისწრაფებათა მორევში, მოიტანს მხოლოდ ზარალს ან ზიანს.

და ყველაზე მეტად საჭიროა მივაქციოთ ყურადღება ამ ასპექტს იმასთან მიმართებაში, თუ როგორ გავსცეთ და ავიღოთ სესხი. დახმარების ეს სახე

არსებობდა და იარსებებს აუცილებელი პრინციპების წყალობით, რომლებსაც უნდა მიჰყვეს ორივე მხარე: როგორც სესხის მიმცემი, ასევე მისი ამ-
ლები, რომ ის კეთილმოქმედნი, რომლებიც ნაკადულებად გადმოდიან ადა-
მიანთა სულებიდან, შეიკრიბოს სავსენწყლიან მდინარეებად და შეუერთდნენ
სიყვარულის, სიკეთისა და სათნოების ოკეანეს. ზუსტად ასე მათი კეთილქ-
მედებები შეიძენენ სტატუსს, რომელიც არის ალლაჰის უდიდებულესო-
ბის კმაყოფილების მოპოვების მიზეზი, ზნეობრიობის დონის მიღწევის,

ანგელოზებზე ზევით ამაღლებული.
რომ განვმარტოთ ეს ჭეშმარიტება,
მოვიყვანოთ აბუ ჰურაირეს მიერ
გადმოცემული ჰადისი:

ერთხელ ალლაჰის შუამავალი
ყვებოდა ისრაელების შვილებიდან
იმ ადამიანზე, რომელმაც სთხოვა
მეორეს სესხად ათასი დინარი. მან
ვისზეც იყო მიმართული თხოვნა,
თქვა:

- კარგი, მე მოგცემ შენ ფულს, რამ-
დენსაც მთხოვ, მაგრამ მოიყვანე შენ-
თან ერთად ვინმე მონმედ.

- რაში გჭირდება მონმე, ალლაჰი
ხომ მონმეა! – უპასუხა მან.

- ასეთ შემთხვევაში, მოიყვანე
ვინმე, ვინც გაგინევს თავდებობას.

- რად გინდა თავდები, ალლაჰი ხომ
თავდებია!

- კარგი შენ მართალი ხარ! –
დაეთანხმა კაცი და მისცა ფული
გარკვეული დროით.

მეორე მხარემ მიიღო რა ფული, და-
ჯდა გემზე და გაემგზავრა საქონლის
შესაძენად სხვა ქალაქში. იქ დარჩა ის
გარკვეული დროით სავაჭრო საქმეე-
ბის მოსაგვარებლად. დაამთავრა

ყველა საქმე და მოემზადა უკან დასაბრუნებლად, მაგრამ ვერ იპოვა გემი
უკან მომავალი.

გადიოდა დღეები, მაგრამ სამშობლოში ვერ ბრუნდებოდა. მოახლოვდა
ვალის დაბრუნების ვადა. კაცი მიხვდა, რომ ვერ შეძლებდა ვალის დათქმულ
დროზე დაბრუნებას. მან იყიდა დიდი მორი, ამოუჩიხა შუაგული და ჩადო

შიგ ათასი ოქრო წერილთან ერთად თავის მევალებზე. შემდეგ გულდასმით დაულუქა მორს კარის ხვრელი, გაიღო ის მხარზე და გაემართა ზღვის სანაპიროსკენ. იქ მან მიმართა ალლაჰის უდიდებულესობას სიტყვებით:

- ღმერთო შენ იცი, რომ მე სესხად ავიღე ათასი ოქრო ერთი გულკეთილი კაცისგან. ის კაცი მთხოვდა მე მოწმეს, რაზეც ვუპასუხე: „ალლაჰი – მოწმეა!“. მან არ მითხრა უარი. როცა მან მომთხოვა თავდების მოყვანა, მე ვუთხარი: „ალლაჰი თავდებია!“ ის დამეთანხმა. მე გავაკეთე ყველაფერი, რაც შემეძლო, რათა დამებრუნებინა ვალი დროზე. მაგრამ ვერ ვნახე ჩემს მხარეში მიმავალი ხომალდი. ახლა მე მას ვუბრუნებ თავის სესხს და იმედს ვამყარებ მხოლოდ შენზე.

ვედრების დამთავრების შემდეგ ვაჭარმა მორი ჩააგდო ზღვაში.

მევალე ელოდებოდა ვაჭრის დაბრუნებას. კიდევ ერთხელ ზღვის სანაპიროზე გამოსულმა გამვლელი ხომალდების მოლოდინით, დაინახა წყალში მცურავი მორი. „ამოვიღებო, მოდი, მას, შეშად გამომადგებაო — გაიფიქრა მან. სახლში მორით მისულმა დაიწყო მისი დაჩეხვა ღერებად. და მაშინ გამოცვივდა მისთვის გამოგზავნილი ათასი ოქრო წერილთან ერთად.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ვაჭარი დაბრუნდა თავის მხარეში, აიღო ხელში ათასი ოქრო და გაეშურა თავის მევალესთან.

- მე გამოვიჩინე მთელი ძალისხმევა, რომ დროულად დამებრუნებინა შენთვის ვალი. მაგრამ ვერაფრით ვერ ვნახე გემი, რომლითაც შევძლებდი დაბრუნებას. აიღე ჩემი ვალიო, - უთხრა და ფული გაუწოდა.

მევალემ ჰკითხა:

- შენ რა, არ გამოგიგზავნია შენი ვალი?

- ხომ გეუბნები, მე ვერ შევძელი მენახა მომავალი გემი, იმის გარდა, რომლითაც დავბრუნდი, - უპასუხა დამნუხრებული ხმით ვაჭარმა.

მაშინ მევალემ თქვა:

- ათასი ოქრო, რომელიც შენ გამომიგზავნე მორით, მე დამიბრუნა ალლაჰის უდიდებულესობამ. წაიღე ეს ოქრო, და დახარჯე ბედნიერებაში. და იყავი კმაყოფილი ასეთი გამართლებით...

(ბუჰარი, ქეფალეთი, 1; ბუიო, 10).

ამ ჰადისი – შერიფში ლაპარაკია იმაზე, რომ ალლაჰის სახელით მიცემული სიტყვა არ რჩება ალლაჰის უდიდებულესობის შეუმჩნეველი და ყოველთვის მიიღება მის მიერ. ეს ნიშნავს, რომ ყველა ორმხრივ შეთანხმებაში საჭიროა გულწრფელობის გამოვლენა და მხარეთა თანასწორობის მხარდაჭერა. და მანამდე, სანამ არავინ გამოიყენებს ბოროტად დადებულ შეთანხმებას. ალლაჰი მწყალობლობს იმათაც და სხვებსაც თავისი ძლევამოსილებით.

თარგმნა მიხეილ გელაძემ

დედუფინები - ზღვის ამოუცნობი ბინადგანნი

ახმედ გამილოვი

ვადიდებთ ყოვლისშემძლე ალლაჰის ძლიერებას, მისი ქმნილებები ხსნიან ჩვენში სხვადასხვა ტალანტებსა და უნარებს, ვსარგებლობთ ამ გზაზე ყველა ჩვენს ძალებს: ბალახი და ხეები ძლიერად ჩაჭიდებულია მიწას, ცხენები მიეჭენებიან მთელი ძალით, ჩიტები მიფრინავენ შორს, თევზები დაცურავენ, სერავენ ფარფლებით წყალს. ამ საერთო მისწრაფებაში მონაწილეობენ დედუფინები.

ზღვის საოცრება

ზღვის ეს ძუძუმწოვრები, რომელთა წარმომავლობა და ქცევაც აქამდე საიდუმლოებითაა მოცული და ბოლომდე არაა ახსნილი, ჭეშმარიტად, თავისთავად წარმოგვიდგენს

თვით შემქნელის ძლიერებას. დელფინები – ბუნების ნამდვილი საოცრებაა. განცვიფრებას გამოხატავს მათი რთული მოქმედება, მაღალი სოციალური ორგანიზაცია, ბგერათა სიუხვე, ურთიერთობის უნარი და ადამიანთან ურთიერთმოქმედების შესაძლებლობა. საკმარისია გავიხსენოთ, რომ დელფინებს არაერთხელ გადაურჩენიათ ადამიანები დაზარალებულს. გამოჰყავდათ ისინი ნაპირზე. თავიდან აცილებდნენ გემებს ზვიგენების მოსალოდნელ უბედურებას, რომლებსაც შეეძლოთ თავს დასხმოდნენ მეზღვაურებს. განსაკუთრებით ნაზად და ფრთხილად ეპყრობიან დელფინები ბავშვებს. ახლანდელ დროში უკვე არსებობს ასეთი მიმართულება პრაქტიკულ მედიცინაში – დელფინოთერაპია. მისი დანიშნულებაა პატარების ცერებრალური დამბლით, ფსიქიკური დარღვევებით მკურნალობა, რაც ითვალისწინებს დელფინებთან ერთობლივ ცურვასა და თამაშებს. ბავშვები მეგობარმოყვარულ ცხოველებთან ურთიერთობის შემდეგ იწყებენ უკეთესად მოძრაობას, ხდებიან უფრო მხიარულები და გულდია ხასიათის. დელფინები ცხოვრობენ თბილ და ზომიერ, ბალტიის, შავი და ხმელთაშუა ზღვების წყლებში, წყნარი, ინდოეთისა და ატლანტიის ოკეანეების ნაპირებთან. მათგან ყველაზე გაფრცელებულად ითვლებიან თეთრკასრა და აფალინა. ასეთი დელფინების სიგრძე 2-4 მეტრია, ხოლო წონა 200-300 კგ. მიუხედავად დიდი ზომისა და მნიშვნელოვანი წონისა, მათ აქვთ უნარი განავითარონ წყალში 60 კმ/სთ-მდე სიჩქარე, თავისუფლად დაეშვან სიღრმეში ან ამოვიდნენ ზედაპირზე. სხეულის მოკვერცხილი ფორმის წყალობით დელფინების მოძრაობა ასე გრაციოზულია. განცვიფრებას იწვევს მათი ამოხტომები წყლიდან, რამდენად ლამაზად მოძრაობენ ეს ცხოველები ჰაერში. წყლიდან მათ შეუძლიათ 4,5-5 მეტრ სიმაღლეზე ამოხტომა!

დელფინები - ექსტრემები

რისთვის იყენებენ დელფინები ამ აკრობატულ ნახტომებს? ამ კითხვაზე არ არის საბოლოო პასუხი. ზოგიერთები მათი ამოხტომის მიზეზს ხედავენ დელფინების მოთხოვნილებაში, რათა შეავსონ თავიანთი ფილტვები ჟანგბადით. ეს ცხოველები სუნთქავენ ჰაერს როგორც ადამიანები. სხვები ლაპარაკობენ იმის შესახებ, რომ ამოყვინთვა დაკავშირებულია სწრაფი მოძრაობის დროს ენერგიის ეკონომიასთან. ბრიტანეთ-კოლუმბიის უნივერსიტეტის მეცნიერი რ. ვ. ბლეიკი, რომელსაც ეკუთვნის ეს აღმოჩენა, გვიჩვენებს ვისარგებლოთ ტერმინ „პოზოსინგით“ (მხტომელი) ცხოველებისთვის, რომლებიც ძალის ეკონომიის გამო ასრულებენ მოკლედროიან ნახტომებს წყლის ზედაპირზე. ბლეიკმა გამოთვალა, რომ წყლის ზედაპირზე ამოხტომა წამში 2,5 მეტრ სიჩქარით საშუალებას აძლევს დელფინებს მნიშვნელოვანიწილად, ეკონომიურად გამოიყენონ თავიანთი ძალები. ანვითარებენ რა ცურვისას დიდ სიჩქარეს, დელფინები არჩევენ ძალის შენარჩუნების ორ ვარიანტს: ისინი ან ეშვებიან დიდ სიღრმეზე, რათა დაიცვან თავი წყ-

ლის ზედაპირის ძლიერი დინებისგან, ან ასრულებენ მოკლედროიან ამოყვინთვას ზედაპირზე. ნახტომები ითვლება დაღლილობის მოხსნის ეფექტურ საშუალებად. საშუალო სიჩქარით ცურვისას დელფინები იმყოფებიან მოდუნებულ მდგომარეობაში, თითქოსდა დასრიალებენ წყლის ზედაპირზე. მაგრამ საკმარისია განავითარონ მათ ტურბოლენტური სიჩქარე, (მოვლენა დაკვირვებული ბევრ თხევად დინებებში და დამთავრებული იმით, რომ

ამ დინებებში წარმოიქმნება სხვადასხვა ზომის მრავალრიცხოვანი გრივალი, რომელიც ეწინააღმდეგება თევზების ცურვას), წარმოქმნილი მათ ირგვლივ, რომელიც მოითხოვს ენერგიის დიდ ხარჯვას წინსვლისათვის და მაშინ წარმოიქმნება აკრობატული მოძრაობების აუცილებლობა, რაც აძლევს საშუალებას იცურონ მაღალი სიჩქარით, ამასთანავე არ სჭირდებათ დიდი ძალისხმევა. ამკარაა, რომ ყველა ცოცხალ არსებას გააჩნია უნარი საკუთარი მოთხოვნილებების საპასუხოდ. დელფინებისგან განსხვავებით, სხვა თევზები არ გრძნობენ აუცილებლობას მსგავსი აკრობატიკის შესასრულებლად. თევზებს ხომ არ შეუძლიათ დიდხანს შეინარჩუნონ მაღალი სიჩქარე, ამიტომ ისინი არ ამოყვინთავენ წყლის ზედაპირზე. მათ არ გააჩნიათ მოთხოვნილება თვლტვების ჰაერით შესავსებად. ამიტომ თევზები ამჯობინებენ იცურონ დიდ სიღრმეზე, სადაც ერთობიან ძლიერი დინებით და არ ხარჯავენ დიდ ძალას.

ჭეიწი დელფინი

როგორც დელფინების ქცევა წყალში, ასევე მათი ერთმანეთთან ურთიერთობა დღემდე რჩება ამოუცნობი. ამ ცხოველების ხმა შესანიშნავია, რაშიც ეხმარება წყლის ხმისგამტარიანობა. ბგერების დახმარებით დელფინები ორიენტირებენ სივრცეში და ურთიერთობენ ერთმანეთთან. ეს გადმოცემული, ადამიანისთვის მიუღებელი ულტრაბგერები, საშუალებას აძლევს დელფინებს თავისუფლად გადაადგილდნენ, თუნდაც სრულ სიბნელებში და მონახონ თევზები. დელფინების მიერ გამოცემული ხმოვანი სიგნალები აღიწერება, როგორც კვნესა, წრიახი, წუწუნი, სტვენა, ყეფა, ჭყივილი, კნავილი, ჭრაჭუნი, წკლახუნი, ჟღერტული, განმეორავი ყვირილი, აგრეთვე მოტორიანი ნავის მსგავსი ხმა, დაქანებული ანჯამებისა და ა. შ. უფრო მეტიც ამ ამოუცნობ არსებებს შეუძლიათ ერთდროულად ორი ბგერის გამოცემა. მთელი ეს საოცარი ხმათა ნაკრები საშუალებას აძლევს ზღვის ცხოველებს ერთმანეთთან საურთიერთოდ. მისაღებია ვილჰარაკოთ დელფინების ენისა და სიმღერების შესახებ. სიტყვა „სიმღერა“ ხაზგასმით აღნიშნავს ბგერათა მელოდიურ ხასიათს, რაც ადამიანის სიმღერის მსგავსია. შეიძლება დელფინები მართლაც მღერიან. მაგრამ ის, რომ ისინი ლაპარაკობენ თავიანთ ენაზე არ ექვემდებარება ეჭვს. ნეიროფიზიოლოგები თვლიან, რომ დელფინის ტვინი მღებარეობს ადამიანის ტვინის თანაბარ დონეზე და ის პოტენციურად უნარიანია.

დელოფინების ენობრივ ურთიერთობას ერთმანეთთან. ლილი გამოდის იქედან, რომ ტვინის კრიტიკული ზომა არის (1 კგ), რომლის ქვემოთ ენის არსებობაც შეუძლებელია. აფალინას ტვინის საშუალო წონა შეადგენს 1700 გრ. ეს მეტია, ვიდრე საშუალოდ ადამიანისა (1400 გრ). ამასთანავე დელოფინს თავის ტვინის ქერქში ორჯერ მეტი ხვეულები აქვს.

დელოფინები არა მარტო ლაპარაკობენ. ყოველ მათგანს აქვს თავისი სახელი. მთლი-

ანად, როგორც ადამიანი, დელოფინი პასუხობს თავისი სახელის გამოძახილზე, როდესაც მას მიმართავენ ნათესავები. ასეთ დასკვნამდე მივიდნენ ამერიკელი მეცნიერები, რომელთა გამოკვლევის შედეგები გამოქვეყნებული იქნა - აშშ-ს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ცნობარში. უფრო მეტიც, სპეციალისტები, რომლებიც ატარებდნენ თავიანთ ექსპერიმენტს ამერიკის შტატ ფლორიდაში, დაამტკიცეს, რომ დელოფინს სახელი ეძლევა დაბადებისას, რომელიც თავისთავად წარმოადგენს სახასიათო სტვენას. კომპიუტერის დახმარებით მეცნიერებმა გამოთვალეს სტვენის ხანაწერებიდან დელოფინების „სახელები“, რომლებიც მონაწილეობდნენ ექსპერიმენტში. როდესაც გაისმოდა რომელიღაც სახელი, მასზე პასუხობდა არა მთელი გუნდი, არამედ კონკრეტული პირი. შეიძლება მოვა დრო, როდესაც ადა-

მიანი შეძლებს, დელოფინებთან თავისუფალ, თანასწორ ლაპარაკს. მაგრამ დღევანდელი ცოდნა ამ საიდუმლო ცხოველებზე გველაპარაკება ამ სამყაროს შემქმნელის ჩანაფიქრის დიდებისა და სიღრმის შესახებ.

თარგმნა გურამ ხოზრევანიძემ

დაპირისპირებული პოზიციები

დემონსტრაციის ფორმები და მათი გამანადგურებლობა

ზოგიერთი საგანგებო ბუნებრივი მოვლენა: ქარიშხალი, ზვავი, მწისძვრა, ღვარცოფი, წყალდიდობა, მეწყერი, ხანძარი და სხვა დიდ ზიანს აყენებს ბუნებას ეკოლოგიური თვალსაზრისით. ასეთი კატაკლიზმები და კატასტროფები ანადგურებს იმ ცოცხალ ბუნებას, რომელსაც დედამიწის ფილტვებს უწოდებენ. როგორც ცნობილია ტყე და დედამიწის მწვანე საფარი ჩაისუნთქავს ნახშირორჟანგს და გამოყოფს ჟანგბადს, რაც ასე აუცილებელია ყველა ცოცხალი არსებისთვის. ბუნებას ხომ ისევ ჩვენ - ადამიანები ვანადგურებთ, ვჩეხავთ უკანონოდ, ვყიდით ფულზე ჰირადი მიწებისთვის, არ ვაშენებთ ახალ ნერგებს სამომავლოდ. რა დასაწყისია, რომ დღეს პლან-

ეტის ორ მილიარდზე მეტი ადამიანი ხე-ტყის რესურსებს გასათბობად იყენებს. ამოდ უთქვამს ქართველ ხალხს ლექსად:

„ტყე შეუნახე შვილებსა,
მამა ხარ, შენი ვალაია...“

ბოლო ორი საუკუნის განმავლობაში ხომ განახევრდა მსოფლიოს ტყეთა ფართობი. მაგალითად, დიდ ბრიტანეთში ტყეებს სახელმწიფო ფართობის მხოლოდ 10 % უჭირავს.

ზაფხულის პერიოდში ადამიანთა უდიდესი მიდგომით ხშირია ტყის მასივებში ხანძრის გაჩენის საშიშროებები, რაც იწვევს ტყის საფრის დიდ ფართობზე განადგურებას, წყაროების, მდინარეებისა და ტბების დამრობას, წყლისა და ტყის ბინადართა გადაშენებას.

დღეს როგორც არასდროს, აუცილებელია ტყის, ფლორისა და ფაუნის გაფრთხილება, რათა პლანეტის თითოეული ადამიანისთვის აუცილებელია სიცოცხლე ჯანსაღი ცხოვრების წესით. შევინარჩუნოთ ტყე, მთელი პლანეტის მწვანე ფილტვები!

გვერდი მოამზადა ირაკლი ჯორბენაძემ

რელიგიის როლი თანამედროვეობაში

თანამედროვეობა ვამბობთ და აღარ ვიყით, რა არის ის, ან როგორ უნდა ვიწხოვროთ ამ თანამედროვეობაში, განსაკუთრებით მსოფლიო გლობალიზაციის პირობებში. გლობალიზაციის, რომელიც ხელუხლებელს არ ცოვეს არც ერთ ფასეულობას, მიუხედავად იმისა, როგორია ეს ფასეულობა, წუდი თუ კარგი. თანამედროვეობაში ყველაფერი აირია და აღარავინ იყის, რა არის მისი ფასეულობა, რთული გასარკვევია, სად არის სიძარტლე? რა არის

ჯეშმარიტება? რა არის ეთიკური, ზნეობრივი? რა არის დემოკრატია? რა არის თავისუფლება? დღეს, საითაყ გაიხედავ, გაუგებრობა, სიძულვილი, შუღლი, მტრობა, თავის გადარჩენისთვის ბრძოლა. მოკლედ ყველგან სამგლეოთია. საზოგადოებას აერია ყველა ფასეულობა და ვეღარ გაურკვევია, ვინ არის

აღამიანი. რა უფლება-მოვალეობები აკისრია მას და რა ადგილი უკავია მას საზოგადოებასა და საერთოდ სამყაროში? სადაყ გაიხედავ – გულისტკივილი, ერთმანეთისადმი უპატივცემულობა, ერთ დიდ გაურკვევლობად ნაქრევი წხოვრება მოჩანს.

ამ ყველაფრის დალაგება ადამიანის გონებაში რელიგიას შეუძლია. რელიგიას, სადაყ ყველაფერი ნათლადაა მოყრემული, სადაყ ყველაფერს თავისი სახელი აქვს, სადაყ მოყრემულია დემოკრატიის მთავარი ღირებულებები, თავისუფალი არჩევანის უფლება. რელიგია აძლევს ადამიანს თავისუფალი არჩევანის უფლებას და ამით ყველაფერია ნათქვამი. ღმერთი ადამიანს ანიჭებს სრულ თავისუფლებას თავის არჩევანში, მაგრამ თან ნათლადა უჩვენებს, რომელი გზა სად მიიყვანს. კარგად დაფიქრებაა საჭირო და მივხვდებით, რომ არ არსებობს ამაზე თავისუფალი სისტემა, რომელიც თითქოსდა ძალიან

შეზღუდული ჩანს. რელიგიას შეუძლია ადამიანს ჩამოუყალიბოს ნებისყოფა; მოთმინების უნარი; ღმობიერების, თანაგრძნობის, სიყვარულის, მეგობრობის გრძნობები; მაღალი ზნეობა; ასწავლოს სხვა ადამიანების პატივისცემა. რელიგია გვიჩვენებს, რომ ყველა ადამიანს შეუძლია იქნოს თავისი არჩეული გზით, ჩვენ ვაღივებული ვართ პატივი ვრცელ თითოეული ადამიანის არჩევანს, რადგან ჩვენ არ ვიყიფთ მის გულში რა ხდება, ეს მხოლოდ ღმერთმა უნის და მას ღმერთი გადაუხდის ყველაფრის სამაგიეროს. დღეს, ორდამერთე საუკუნეში, თითქოსდა რივილიზებული სამყაროში არავის სურს ღანახოს ადამიანისთვის ღმერთის მიერ ზოძებული თავისუფლება. არადა ამის ღანახვა ყველაზე მთავარია. რელიგიას შეუძლია ღაგვანახოს, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია თავისი კანის ფერის, ეროვნების, გარეგნობის, გვარიშვილობის, პროფესიის, თანამდებობის, ნიჭის, უნიჭობისა და სხვათა მიუხედავად. სწორედ ამას ითხოვს ისლამი ჩვენგან, რომ თითოეულ ადამიანს ვრცელ პატივი და ღავიყვანთ თითოეული მათგანის უფლებები. რელიგიის მთავარი პირობაა, ღმერთის არსებობის შემერნების შემდეგ გავითავისოთ, რომ ჩვენი უფლებები მთავრდება იქ, სადაც სხვისი უფლებები იწყება. ეს არის ის ყველაზე დიდი როლი, რომლის შესრულებაც შეუძლია ისლამს თანამედროვე ადამიანის ეხოვრებაში. მას შეუძლია ადამიანი აქერიოს საკუთარი თავისა და სხვა ნებისმიერი ადამიანის პატივისმქემელ პიროვნებად. მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რომ რელიგია ქადაგებს არ განვსაჯოთ, რათა არ განვისაჯოთ; რადგან ჩვენ არასდროს ვიყიფთ საქმის არსი ზოლომდე, ის მხოლოდ ღმერთმა უნის. სამწყხაროდ, ჩვენ რუდად გვესმის რივილიზარია. რივილიზარიაა, როცა მაჭერიალიზმთან ერთად სულიერებაც ვითარდება. დღეს კი ჩვენს საზოგადოებაში სულიერება დეგრადარას განიყდის. ამის შემერება კი რელიგიას შეუძლია, ჭმშმარიტ რელიგიას, რომლის პირობების ღარვარ ადამიანს აძლეც სამყალებას იეხოვროს ისე, როგორც სურს, იმის შემენებით, რომ ყველა თავისი ქმედებისთვის მოუნევს პასუხისგება. რელიგია ადამიანს სამყალებას აძლეც იყოს თავმოყვარე იმით, რომ ის არის ყველაზე ღირსეული არსება სამყაროში და რომ ის მხოლოდ ერთი ზაჭონის (ღმერთის) მონა-მორჩილია; ზაჭონის, რომელიც ანიჭებს სრულ თავისუფლებას არჩევანში და რომელიც ეხმარება ყველა გასაჭირში, რომელსაც ყველაზე მეტად უყვარს და რომელიც ძალიან სწყალობს.

რელიგია ადამიანს აძლეც თავისუფალი ეხოვრების სამყალებას. ის ეხმარება ადამიანს, რომ საჭირო აკეთოს სიამოვნებით და სასიამოვნო არ გახადოს საჭირო. ის არის ამქვეყნიური და იმქვეყნიური ზედნიერების მოპოვების ერთადერთი ჭმშმარიტი გზა.

ნინო ჩოგაძე

ანდერძი

„ო, შვილო! გიანდერძებ შენ, რომ ნებისმიერ სიტუაციაში გეხლას ცოდნა, კეთილშობილება და ღვთისმოშიშობა! ისწავლე წარსულის გაკვეთილები და გაჰყევი „ეპლო-ბეთის ეპლო-სუნა ველ-ჯამათს!“ შეისწავლე თექპი (მუსლიმანური სამართლის თეორია) და ჰადისები და გაშორდი მათ, ვინც ეძლევა უმეცარ განსჯებს! შეასრულე ნამაზი აუცილებლად ჯამათით! თუკი შენს გულში არის მიდრეკილება პატივის, იყავი იმამი. ნუ შეეცდები იყო თავსაჩენი; ყოველთვის იყავი უმდაბლესებით! არასდროს არ შეუდგე იმას, რაც შენ არ შეგიძლია! ნუ ჩაერევი იმ საქმეებში, რაც შენ არ გეხება! ნუ იქნები ცოდვილ მმართველებთან! დაცავი ყველაფერში ზომიერება! არასდროს მოუსმინო ლამაზ, ტკბილ სიტყვებს, თუკი იცი, რომ არ შეგიძლია შეათესო სათნოების ზომა მათში; რადგან ის აშავებს სულს და ბადებს ფარისევლობას. ცოტა ჭამე, ცოტა ილაპარაკე და ცოტა იძინე. გაექცი უმეცრებსა და სულოლებს რაც ძალი და ღონე გაქვს! შეცბუნებულ დროს უბირატესობა მიანიჭე განმარტობას. იდექი შორს იმათგან, ვინც ქარაფშუტულად ეზრობა რელიგიის მითითებებს, ვიღაცის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღებისას, თვითკმაყოფილი მდიდრებისა და უმეცრებისაგან! ეცადე გადაწყვეტით განერიდე საექვოს და დაქორწინებისას იყავი ყურადღებიანი და ღვთისმოშიში. სხვაგვარად შენ დაისჯები ამქვეყნიურ ცხოვრებაში და დაკარგავ შენს რელიგიას... არ იცინო ბეჭი, განსაკუთრებით მოერიდე ხმამაღალ ხარხარს! უზომო სიცილი კლავს გულს. მაგრამ არ დაგავიწყდეს გაღიმება. ღიმილი ხომ სათნოებაა, სადაცა. უყურე ყველას შეწყალებით და არ უყურო საექვოდ! ნუ იქნები ძალიან მორთული, იყავი უბრალო და მოკრძალებული! გადაჭარბებული ყურადღება გარეგნობაზე ხომ ანგრევს შინაგან სამყაროს. იყავი თვითკმაყოფილი, იყავი კმაყოფილებით მდიდარი, გაუფრთხილდი საკუთარ ღირსებას! იყავი თავდადებული მათთვის, ვინც შრომობს შენთვის და გზრდის შენ, ემსახურე მათ ქონებითა და სულით და იყავი მათთან ერთად ნებისმიერ სიტუაციაში! ნუ დაუხრი თავს წუთისოფლის ცხოვრებას და ნუ ცდილობ ზემდგომარეობას ამქვეყნის მოყვარულებით! დაე, შენი სული ყოველთვის იყოს მწუხარე, სხეული - მზად თავყვანისცემისთვის, თვალები - სველი ცრემლებისგან, ხოლო გული - სიფაქიზით სავსე. დაე, შენი საქმე იყოს გულწრფელი, ვედრება - მიღებული, ტანსაცმელი - შესაფერისი, დაე, შენი მეგზურები იყვნენ წმინდანები, შენი სიმდიდრე - ცხადი და ფარული ცოდნა რელიგიაში, სახლი შენი - ალლაჰთან დაახლოებული მეჩეთი და ახლობლები!...“

ამინ!...

თარგმნა მიხეილ გელაძემ

მუსლიმანების საჭმელი

აღლაჰის უდიდებულესობამ თავისი წყალობით გარდმოუვლინა ადამიანს მრავალი სიკეთე. ყურანში ნათქვამია:

„აღლაჰი ის არის, ვინც შექმნა ცა და დედამიწა, გარდმოავლინა ციდან წვიმა და (ტენით) გაზარდა თქვენი წილი ნაყოფი, დაგიმორჩილა თქვენ გემები, რომლებიც დაცურავენ მისი ნებით ზღვებში, დაგიმორჩილა თქვენ მდინარეები, მზე და მთვარე, შეუჩერებელივ მოძრაობაში მყოფი, დაგიმორჩილა თქვენ დღე და ღამე და გიბოძა ყველაფერი, რაც თხოვეთ თქვენ. რომც შეეცადოთ დაითვალოთ აღლაჰის წყალობა, თქვენ მათ ვერ ჩამოთვლით. ჭეშმარიტად, არასამართლიანია ადამიანი, უმადური.“ („იბრაჰიმი“, 14/32-34).

ამ წყალობათაგან იმდენი რამეა ნებადართული (ჰალალი), რომ მიმართვა იმაზე, რაც აკრძალულია აღლაჰით, არ არის აუცილებელი და აზრიანი. აღლაჰის აკრძალვებში არის უმადლესი სიბრძნე და მზრუნველობის გამოვლენა ადამიანზე: მის სულიერ და ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე. ყურანი და მუჰ-ჰამმედ შუამავლის ჰადისები ზუსტად განსაზღვრავს იმას, რაც აკრძალულია. ამ აკრძალვების ცოდნა საკმარისია, რომ მათ რეალობაში განხორციელებისას წარმართო ჯანმრთელი ცხოვრების წესი. ყურანში ნათქვამია:

„გეკრძალებათ თქვენ ჭამოთ ლეშის, სისხლის, ღორის ხორცი, აგრეთვე, რაც დაკლულია აღლაჰის ხსენების გარეშე, ასვე დამხრჩვალნი, დაბეგვილი, ისრის გარტობით მოკლული, (მადლიდან) ჩამოვარდნილი, გაცვეთილი, ნარქენი (ცხოველი), ნადირის დაგლეჯილი ხორცის ჭამა, თუკი მხოლოდ არ დაკლავთ წესისამებრ და არ გაწმენდთ, ასევე გეკრძალებათ (ჭამა) იმისა, რაც მსხვერპლად შეუწირავთ კერპთათვის... თუკი ვინმე შიმშილით შეწუხებული და არა

ცოდვისკენ გადახრით იქნება იძულებული (შეჭამოს აკრძალული), მპატიებელი ხომ ყოვლისმოწყალე აღლავია.“ (აღ-მაიდა, 5/3).

ისლამში დიდი ყურადღება ეთმობა ფიზიკურ და რიტუალურ სისუფთავებს. მუსლიმანების საჭმელში აკრძალულია ღორის ხორცი. ყურანში ნათქვამია:

„ჭეშმარიტად აგიკრძალა თქვენ (უზენაესმა ჭამოთ) ღეში, სისხლი, ღორის ხორცი და ის, რაც დაკლულია მისი სახელის წარმოთქმის გარეშე. თუკი ვინმე იძულებულია ჭამოს ის საკუთარი სურვილის ან ბოროტი ზრახვის გარეშე, მას ცოდვა არ დაედება. ჭეშმარიტად, აღლავი მპატიებელია, შემწყნარებელი.“ (აღ-ბაყარა, 2/173).

ისლამის თანახმად ნებადართული ცხოველი უნდა დაიკლას განსაზღვრული სახით, სწორად ფორმულირებული განზრახვითა და უზენაესის სახელის წარმოთქმით. ადამიანი, რომელიც ასრულებს მოცემულ ჩვეულებას, უნდა იყოს მუსლიმანი ან წმინდა წიგნის მოძღვრების (ე. ი. ქრისტიანი ან იუდა-ერთი ღმერთის ამღიარებელი). იმისათვის, რათა ხორცი იყოს სუფთა, სისხლი უნდა დაიწრიტოს ძარღვებიდან (სისხლში არსებობს მრავალი მიკრობი). თავისით მომკვდარი ცხოველის ხორცი, დახრჩობილი, დარტყმით დაყრუებული, სიმაღლიდან ჩამოვარდნილი, დაზიანებული სხვა ცხოველის მიერ, ითვლება ღეშად და ადამიანის ჯამრთელობისათვის წარმოადგენს დიდ საშიშროებას. ამასთანავე, ასეთი ცხოველის ძვლების, რქების, ტყავისა და მატყლის გამოყენება ნებადართულია.

ჰადისში ნათქვამია: „ტყავი, რომელიც ექვემდებარება გამოქნას, სუფთაა“. (მუსლიმი, ჰაიიზი, 105; აბუ დაუდი, ლიბასი, 38). გამონაკლისს წარმოადგენს ღორის ტყავი და ბეწვი. შუამავლის ჰადისებში ჩამოთვლილია ცხოველები, რომელთა ხორციც ითვლება თავდაპირველად უსუფთაოდ ე. ი. ცხოველები, რომლებიც იკვებებიან ადამიანის ჯამრთელობისთვის მავნე რაღაცებით და რომლებიც უღვივებს მათ ზიზღის გრძნობას: გველები, ვირთხები, თაგვები, კუ, თხუნელები, ზღარბები, ბუხები და მატლები. საჭმელებს ასევე არ განეკუთვნება არც ერთი მწერი, გარდა კალიისა. მაჰჰაბი ჰანაფის (რელიგიურ-სამართლებრივი სკოლა) თანახმად აკრძალულია საჭმელში მტაცებლის ხორცი (ცხოველები, რომლებიც იკვებებიან, სხვა ცხოველების ხორციით): ფოცხვერის, ტურის, სპილოს, დედოფალას, კვერნის, ციყვის, სიასამურის, ძაღლის, კატის, მელის, შიმპანზეს გორილასა და სხვათა ხორცი.

მაჰჰაბი შაფი (მიმდევრობის გზა) ცხოველებს, რომელთა ხორციც აკრძალულია საჭმლად, განიხილავს ადამიანზე ზიანის მიყენების შესაძლებლობის თვალსაზრისით. ზემოთ მოყვანილი სიიდან ამ მაჰჰაბის თანახმად საჭიროა გამოვრიცხოთ მელია და ტურა. ამ ორი ცხოველის ხორცი არის მაქრუპი (მოუწონარი) და არ არის რეკომენდირებული საჭმელად.

მტაცებელ ფრინველს მაჰჰაბი ჰანაფის მიხედვით მიეკუთვნება ისეთი ჩიტები, როგორიცაა ყვავი და სვავი. მაჰჰაბი მალიქში თვლიან, რომ ყველა მტაცებელი ფრინველის ხორცის ჭამა მექრუპია (მოუწონარია), ხოლო მაჰჰაბი შაფი (მიმდევრობის გზა) განიხილავს მტაცებელი ფრინველების ხორცს მათ მიერ ადამიანზე მიყენებული ან არ მიყენებული ზიანის მიხედვით. აკრძალულია

საჭმელში ფრინველის ხორცი, რომელსაც აქვს ბრჭყალები და იკვებება ლე-
შით. მათ მიეკუთვნება: შვეარდენი, ქორი, ძერა, ბუ, ყვავი, არწივი, ფასკუნჯი და
სხვა.

ვირისა და ჯორის ხორცი ითვლება აკრძალულად ოთხივე მაჰზაბის აზ-
რის მიხედვით. ჯაბირის მიერ გადმოცემულ შუამავლის ჰადისში ნათქვამია
შემდეგი: „შუამავალმა ჰაიბარის ბრძოლის დროს აგვიკრძალა ჩვენ ვირი და
ლაგვრთო ცხენის ხორცის ჭამის ნება.“ (ბუჰარი, ზაბაიჰი, 28, მუსლიმი, 30, საიდი
23). მრავალი ალიმი და მაჰზაბების დამფუძნებლები ეთანხმებიან აზრს ცხენის
ხორცის ნებადართულობაზე, მაგრამ აბუ ჰანიფა თვლის ამ ხორცს თანზიჰან
მექრუჰად, ე. ი. მექრუჰად, რომელიც ახლოა ნებადართულთან. იმამი მალიქი
კი, სხვა ჰადისზე დაყრდნობით: „შუამავალმა აგვიკრძალა ჩვენ, ცხენის, ჯორის,
ვირის, მტაცებელი ცხოველების ხორცი, რომელთაც აქვთ ეშვი და იკვებებიან
ლეშით.“ თვლის აკრძალულად ცხენის ხორცს. იმამების-მალიქისა და ჰანიფის
მეორე მტკიცებულებად არის აიათი: „მან გააჩინა აგრეთვე ცხენები, ჯორები
და ვირები, თქვენთვის შესაჯდომად და მოსართავად, და ბევრი რამ, რაც
თქვენ სრულიად არ იცით.“ (ან. ნაჰლი, 16/8). ამ ცხოველების რძის გამოყენება
არ არის აკრძალული.

რაც შეეხება საჭმელში ზღვის ბინადრების ხორცის გამოყენებას, მაჰზა-
ბებში არის სხვადასხვა აზრი. ჰანიფის აზრით, ზღვის პროდუქტების ყველა
სახე, თევზის გარდა, ითვლება აკრძალულად. მაჰზაბი მალიქის აზრით კი,
ყველაფერი ზღვის ღორის გარდა, ითვლება, ნებადართულად. მაჰზაბ შაფის
მიხედვით, ზღვის ყველა ბინადარი ფასდება როგორც სუფთა და არასუფთა.
არასუფთად ითვლება ზღვის ბინადარი, რომელიც იკვებება ადამიანისათვის
მავნე ნივთიერებებით, ლეშით და სხვა. ზღვის ცხოველები, ავადმყოფობის ან
მოწამვლის შედეგად მომკვდარნი საჭმელად არ გამოიყენება.

სასმელებიდან ყველაფერი, რასაც მოყვება გონების დაქვეითება, მოწამლვა
ან ჯანმრთელობაზე რაღაც სხვა ზიანის მიყენება, ითვლება აკრძალულად.
ჰარამია მცირე რაოდენობითაც კი ყველა მათრობელა დასალევი (ღვინო, ჭაჭა,
კონიაკი, ლუდი, შამპანური და სხვა). აკრძალულთა შორისაა აგრეთვე ნარ-
კოტიკული ნივთიერებები: ჰაშიში, ოპიუმი, ჰეროინი, მორფი, კოკაინი, სუბოტექსი,
ზოგიერთი სამკურნალო აბი და სხვა. მსოფლიოს ყველა მედიკოსი მიიჩნევს
მათ უდავო მავნებლობას ადამიანისა და მთელი საზოგადოების ჯანმრთელო-
ბისათვის. მუსლიმანი მეცნიერები ერთსულოვნად თვლიან მათ მოხმარებას
აკრძალულ მოქმედებად და მუსლიმანებისთვის უღირსად. ამის გარდა, უნდა
შევიგნოთ, რომ სპირტიანი სასმელები ნეგატიურად მოქმედებს ეროვნებათა გე-
ნოფონდზე, მის მომავალზე. მარტო წარმოვიდგინოთ თავისთვის, როგორც არ
უნდა ვცხოვრობდეთ ჩვენ, ჩვენს ცხოვრებაში, რომ არ ყოფილიყო გონებიდან
გამომთავყვანებელი ნივთიერებები... ნებისმიერ შემთხვევაში, ისე არა, როგორც
ახლა... დაე, ალლაჰის უდიდებულესობა დაგვეხმაროს ჩვენ ვიცხოვროთ ღირ-
სეულად, ისლამის ყველა მიწერილობის ცხოვრებაში განხორციელებით.

საუბრები ისლამში

osman nuri To fbaSi

ჩვენს ჟურნალში ამ ნომრით ვიწყებთ ახალი რუბრიკის „საუბრები ისლამზე“ გამოქვეყნებას, რომელშიც დავბეჭდავთ ინტერვიუს ისლამთან დაკავშირებით სხვადასხვა მუსლიმანური ჟურნალების ავტორებთან, ისლამის თემაზე გამოქვეყნებული წიგნების ავტორებთან, ისლამური უმაღლესი სასწავლებლების მასწავლებლებთან.

ოსმან ნური თოფბაში დაიბდა 1942 წელს ქალაქ სტამბულში. იმამ ჰათიბეში (ისლამური სასწავლო დაწესებულება) სწავლის დამთავრების შემდეგ ის მრავალი წელი კერძო სახით იღებდა რელიგიურ განათლებას

ცნობილ მეცნიერებთან.

მისი ბებაზე უზარმაზ

მამამ-მუსა თოფ-

სი პიროვნული

ლიგიის ღრმა

მოიხვეჭა სულ

ავტორიტეტი

მანს შორის.

ბაში იზრდებო-

ადამიანის სუ-

ფეროში. პირვე

შემდეგ ოსმან

ოზულად შეუდგა

ბას. მისი წიგნები

მრავალ ენაზე. ის ცნო-

ქადაგებებით, ლექციებით,

რომლებიც მოუწოდებს ხალხს სიკეთისაკენ. ამ ადამიანების ცხოვრების სახე

დაფუძნებულია ყურანისა და შუამავალ მუჰამედის სუნნეთის მიმდევრობა-

ზე. მისი კეთილი ხასიათი, გულუხვობა, სიფაქიზე, მიმზიდველი მუსლიმანური

პიროვნება ემსახურება იმ მიზანს, რომ მასთან სასაუბროდ მიდის ხალხი

მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან. ოსმან – ეფენდი! - ასე მიმართავენ მას

თავისი მოსწავლეები. ის აქტიურ მონაწილეობას ღებულობს საქველმოქმედო

და საგანმანათლებლო ფონდების მუშაობაში, რაშიც არის ღვთისმოშიშობის,

შრომისმოყვარეობის, გულწრფელობისა და მოთმინების ნიშნად.

ჟურნალ „ოქროს წყაროს“ მუდმივი ავტორი ოსმან ნური თოფბაში გა-

მოსცემს აგრეთვე მრავალი ისლამური ნაწარმოებისა, რომლებიც თარგმნილ-

ია მსოფლიოს სხვადასხვა ენაზე. ის მუჰამედ შუამავალის ცხოვრებასა და

პიროვნებაზე საუბარს სიამოვნებით დათანხმდა ამავე ჟურნალის მკითხველს.

დაე, იყოს დალოცვილი ჟურნალ „ოქროს წყაროს“ მკითხველებისთვის არც ისე დიდი ხნის დამდგარი პიჯრით 1429 წელი! დაე, სულიერმა სიკეთეებმა, სათნოებამ, მშვიდობამ შეავსოს ამ წლის ყოველი დღე! რიცხვები ეს მხოლოდ სიმბოლოებია. მზისა და მთვარის კალენდარიც – ესაა ღვთაებრივი წესრიგის განსახიერება, თავისებური კალენდრის, რომელშიც არ არის გადაცდომა. სამყაროში რომ არ ყოფილიყო წესრიგი, მონიჭებული უზენაესის მიერ, ხალხი ვერ შეძლებდა შეექმნა კალენდარი. სამყაროს მთელი მოწყობილობა მოგვიწოდებს ჩვენ აღლაპის უდიდებულესობაზე დასაფიქრებლად, ყოფიერების არსსა და ადამიანის დანიშნულებაზე. ყურანის ერთ-ერთ აიათში ნახსენებია მთვარისა და მზის კალენდრის თავისებურებებზე (არაბებს ამ კალენდრის გარდმოვლენისას არ გააჩნდათ კალენდარი). ყურანში ნათქვამია, რომ (გამოქე-

აბულის) მცხოვრებლებმა აჰზაბი ქაჰფმა, „გამოქვაბულში გაატარეს 300 წელი და კიდევ ცხრა“ (ალ-ქაჰფი, 18/25). აიათის მიხედვით, აჰზაბი ქაჰფი (შუამავლის თანამოაზრეები, თანამიმდევრები ვინც აღიარა ისლამი, მონაწილეობდა მუსლიმანური სახელმწიფოს შექმნაში შუამავლის სიცოცხლის პერიოდში. იყოფიან ორ კატეგორიად – ანსარები და მუჰაჯირები). გამოქვაბულში იმყოფებოდნენ მზის სამას წელიწადს, რომელიც შეესაბამებოდა მთვარის სამას ცხრა წელს. ამ შეტყობინების საკვირველი სიზუსტე ყურანის საოცარი წარმოშობის სრულიად ზედმეტი მტკიცებულებაა.

- პატივცემულო მასწავლებელო, რამდენადაც ლაპარაკი ჩამოვარდა კალენდარზე, მოგვიყევით, როგორ შეიქმნა კალენდარი, რომელიც შევიდა მუსლიმანთა ყოფაქცევაში?

- არაბეთის ნახევარკუნძულზე კალენდარი არ იყო. დრო იყო დაკავშირებული მნიშვნელოვან ამბებთან, რომლებიც ხდებოდა არაბულ საზოგადოებაში. მაგალითად, დროის ათვლის დასაწყებად იღებდნენ რაღაც დროს, ფიჯარის ტომებს შორის შიდა ომს, ან მის შემდგომს, ანდაც დროს, როდესაც მოხდა მიწისძვრა. იყო თვეები, რომელთაც გააჩნდა განსაკუთრებული სახელწოდება... მაგრამ კალენდარი, როგორც ასეთი, მაინც არ იყო. კალენდარი არ იყო ასევე მუჰამედ შუამავლის დროსაც. არაბები ორიენტირებდნენ მთვარის ფორმით. ხალიფა ომარის დროს აღის წინადადებით წელთაღრიცხვა დაიწყეს მუსლიმანების მექიდან მედინაში გადასახლების დღიდან, ე. ი. ჰიჯრის შესრულების შემდეგ, ხოლო ეს ნიშნავს, რომ თვით ამბავი და მისი არსიც მუსლიმანებისთვის ღრმად დასაფიქრებელი საგანია. ჰიჯრის არსის გაგება – მუსლიმანების ცხოვრების მრავალი კუთხით გაგებაა. იმისათვის, რომ ჰქონოდათ შესაძლებლობა ეცხოვრათ ერთი ალლაჰის სახელით, შეესრულებინათ ყველა მისი მონაწერი. 190 ოჯახზე მეტი (დაახლოებით 600 – 700 ადამიანი), ასრულებს გადასახლებას - ჰიჯრას, ისინი ტოვებენ თავიანთ სამშობლოს, ტოვებენ ქონებასა და ოჯახებს. მექაში სიძნელეებში, აკრძალვებში მუსლიმანების რწმენა გამოიწროთ და განმტკიცდა, მედინაში მორწმუნეები მზად იყვნენ ადვილად მიეღოთ თავისთვის ალლაჰის ბრძანება და განეხორციელებინათ ისინი ცხოვრებაში მაშინვე, როგორც კი გარდმოეგლინებოდა ესა თუ ის ბრძანება.

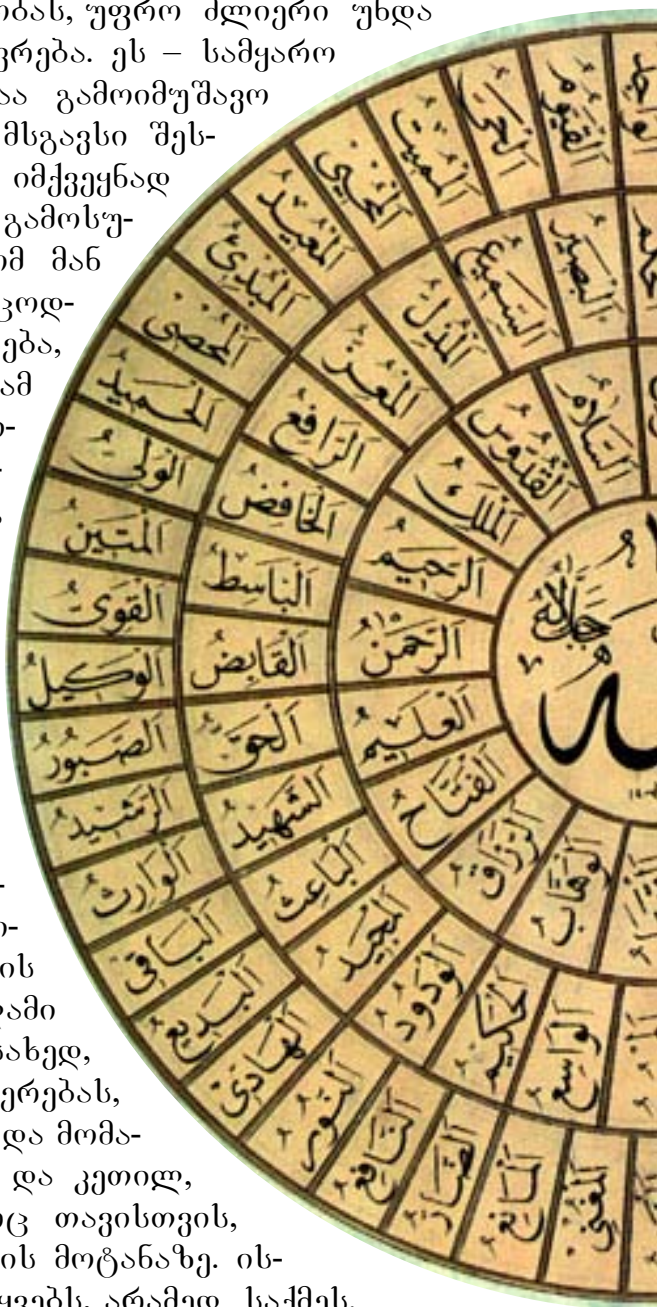
ჰიჯრა არსებობს როგორც ფიზიკური, ასევე სულიერი. ჰიჯრა – სიტყვის ფართო გაგებით, როგორც ამბობდა შუამავალი – ესაა ჩამოცილება ყოველივე იმისგან, რაც აკრძალა ალლაჰმა, სწრაფვა იმისკენ, რაც მის მიერ ნებადართული და ნაბრძანებია. ე. ი. ჰიჯრა არ შემოიფარგლება დროით, ჰიჯრა, შეუძლია და უნდა შეასრულოს ყოველმა მუსლიმანმა, თუკი არსებობს მისი აუცილებლობა. იმ ოთახიდან გადასახლება, რომელშიც დგას ტელევიზორი, ასევე ჰიჯრის ერთ ერთი სახეა, ისევე როგორც, მაგალითად, განუდგე, გამოეყო ცუდ კომპანიას, ცუდ ჩვევას. განსაკუთრებული ჰიჯრა – ესაა ჰიჯრა ალლაჰის უდიდებულესობისადმი და უნდა წარემართოთ მზადება ამ დიდებული მოვლენისათვის, რათა წარვსდგეთ ალლაჰის წინაშე სუფთა, ნათელი სახით, სულიერად ჯანმრთელი გულით. სიკვდილი დადის ჩვენთან ერთად, მხოლოდ ადამიანურ ვნებას არ შეუძლია ამის აღიარება და ქმნის იმის შეგრძნებას, რომ

სიკვდილი შორსაა... წმინდანი ამ სამყაროს თვლის უცხოდ, ხოლო სიკვდილს – ჰიჯრად. ჯალალედინ რუმიმ ერთხელ წარმოთქვა: „როცა მე მოვკვდები, არ გამომეტიროთ, ეს იქნება ჩემი ქორწილის, დიდი შეერთების დღე“. შუამავალი ეუბნებოდა თავის ქალიშვილ ფატიმას, რომ მას არ განეცადა მისი სიკვდილი, იმიტომ რომ ის ყველაზე პირველი გაემგზავრებოდა დარჩენილთაგან მის უკან. ფატიმა იყო გამოუთქმელად ბედნიერი ამ შეტყობინებით... რაც უფრო მძაფრად აღიქვამ სიკვდილის გარდაუვალობას, უფრო ძლიერი უნდა იყოს სურვილი, ღირსეულად გაატარო ცხოვრება. ეს – სამყარო პირველი და უკანასკნელი შესაძლებლობაა გამოიმუშავო თავისთვის მუდმივი ცხოვრება. საფლავში მსგავსი შესაძლებლობა არ იქნება. ალი ამბობდა, რომ იმქვეყნად არის ანგარიში... თუკი ვინმე საფლავიდან გამოსული დაბრუნდება დედამიწაზე, საეჭვოა, რომ მან იცხოვროს უდარდელად, დაუფიქრებლად, ცოდვიანად... მაგრამ მეორედ მოსვლა არ იქნება, რაშიცაა ამქვეყნიური გამოცდა... ჩვენ ყველამ უნდა გამოვიჩინოთ გულმოდგინება, რათა ვიცოცხლოთ, ალლაჰის აკრძალვების დაურღვევლად, შევასრულოთ მისი დავალებები, მივყვეთ შუამავალ მუჰამედის სუნნეთს.

- ე. ი. მოვაწესრიგოთ საკუთარი ცხოვრება ისლამის დებულებებზე დაყრდნობით...

- ღიახ, ისლამი ესაა მკაფიო სისტემა, რომელშიც უმცირეს დეტალამდეც კი გაწერილია, რა უნდა გააკეთოს ადამიანმა დაბადებიდან სიკვდილამდე და დილიდან საღამომდე, ხოლო შემდგომ სიკვდილის შემდეგაც. მრავალი გვერდით მყოფი ადამიანისთვის, საქმეში ჩაუხედავისთვის, მსგავსი სიზუსტე შეიძლება აღმოჩნდეს თავისუფლების ხელყოფად, დიქტატად. ამასთანავე, ისლამი უფრო მიღებულია სულისა და ცხოვრების სახედ, რაშიც ადამიანი პოულობს პირად ბედნიერებას, სიმშვიდეს, კეთილდღეობას ამ სამყაროშიცა და მომავალშიც. ისლამი დაფუძნებულია რწმენისა და კეთილ, სულიერ თუ ფიზიკური საქმეებზე, როგორც თავისთვის, ასევე მთელი საზოგადოებისთვის სარგებლის მოტანაზე. ისლამი ადამიანისგან მოითხოვს არა - სიტყვებს, არამედ საქმეს. ისლამი – ესაა ცხოვრებისეული პრაქტიკა, სიტყვებს მასში აქვს მნიშვნელობა იმდენად, რამდენადაც მტკიცდება მოქმედებებით. ცარიელსიტყვაობა ან მთხზველობა ისლამისათვის მიუღებელია.

ჭეშმარიტი ცოდნის შეძენა – ესაა წესიერი ცხოვრების ერთ-ერთი პირობა,

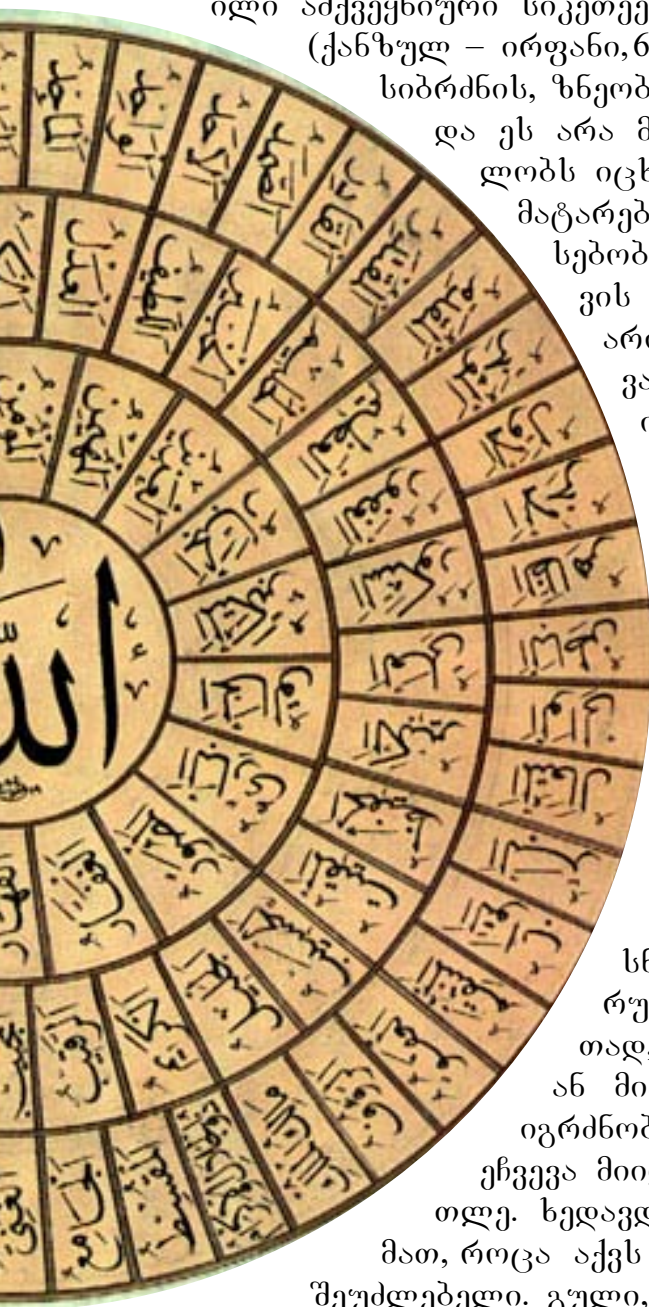
ამიტომ ისლამი წარადგენს ადამიანს სწავლებისა და განათლების მისაღებად, მაგრამ იმ პირობით, რომ მისი ცოდნა იქნება მართებული არა ცოდნის გულისთვის, არამედ იმისათვის, რათა აღვზარდოთ მასში სულიერად მწიფე, საიმედო, სამართლიანი, ღირსეული ადამიანი, სახელდობრ, აღვზარდოთ და არა უბრალოდ „მივცეთ განათლება“. შუამავლი ერთ-ერთ ჰადისში ამბობდა: „ის, ვინც ცოდნის მიღებით არ გახდა უფრო ღვთისმოსავი და უფრო თავდაჭერილი ამქვეყნიური სიკეთეების მიმართ... მხოლოდ შორდება ალლაჰს.“

(ქანზულ – ირფანი, 62). ამრიგად, ისლამი ესაა – გონების, ცოდნის, სიბრძნის, ზნეობის, სიყვარულისა და მშვიდობის რელიგია.

და ეს არა მარტო სიტყვებია. ადამიანი, რომელიც ცდილობს იცხოვროს ისლამის კანონების მიხედვით, არის მატარებელი ყველა ამ ღირსეული თვისებისა. არსებობს აზრი, რომ ისლამური სამყარო დღეისათვის იმყოფება დაცემის მდგომარეობაში. მაგრამ არის მისი საპირისპირო მოსაზრებებიც. ჩვენ ვართ მოწმეები იმისა, რომ ისევ წარმოიქმნება ინტერესი ისლამისადმი არა მარტო ეთნიკური მუსლიმანების მხრიდან, ასევე მსოფლიოს მრავალი ხალხებისგანაც. ისლამური ფასეულობები ახლოსაა ეროვნებისა და კულტურული განსხვავებულობისაგან დამოუკიდებლად ყოველი ადამიანისთვის. ეს – ქალის ღირსეული მდგომარეობის, სუფთა გამომუშავების, ურთიერთდახმარების, ახლობლის სიყვარულისა და ზნეობის მტკიცე ოჯახია... ეს ფასეულობები მარადიულია, როგორც არ უნდა გადაცვივდეს თანამედროვეობის ანგარიშიდან.

როცა ადამიანს ისლამისთვის გული გაეხსნება, მაშინ ისლამური მიწერილობების შეუსრულებლობა ხდება მისთვის მძიმე. მაგალითად, თუკი დროულად არ შეასრულებ ღოცვას, ან მიანებებ მას თავს სრულიად, აუცილებლად იგრძნობ შინაგან დისკომფორტს, რადგანაც სული ეჩვევა მიიღოს ღოცვით სულიერი სიმშვიდე და სინათლე. ხედავდეს გაჭირვებულ ხალხს და არ დაეხმაროს მათ, როცა აქვს სახსრები, მორწმუნე ადამიანისთვის ხდება შეუძლებელი. გული, რომელიც ცოცხლობს ალლაჰის კანონებით,

ხდება უფრო კეთილი და მგრძნობიარე... უფრო მეტიც, ხედავს და უკვირდება, რომ ისლამი მართლაც ყველაზე დადებითი სახით მოქმედებს მის ცხოვრებაზე, ხდება გულწრფელი, მორწმუნე და ალლაჰის უდიდებულესობის მადლიერი. მას, ვინც დაადგა ისლამის გზას და მიდის მისით გულწრფელად,

რელიგიის გარეშე არ შეუძლია.

ისლამი უზარმაზარი წყალობაა ადამიანისათვის. ადამიანი მის მიხვედრას იწყებს მხოლოდ მაშინ, როცა იძენს ან კარგავს მას. ერთხელ მოვიდა ჩვენთან ერთი ადამიანი და დაიწყო მოყოლა, თუ რა მოუვიდა მის ოჯახს. მას ჰქონდა მტკიცე ისლამური ოჯახი, ცხოვრობდნენ ისინი მშვიდად და ბედნიერად. მუსლიმანების დევნისა და საკარიერო კიბეზე წინ წაწევის სურვილით, ამ ადამიანმა დაითანხმა ცოლი მოეხადა თავსაფარი. ამის შემდეგ, როგორც თვითონ ყვება, სულიერებამ, რომელიც ამტკიცებდა მათ ოჯახურ კვანძებს, მკვეთრად დაიწყო გაქრობა, მათ დაიწყეს სხვა ადამიანებზე მიბაძვა, გაიტაცა წუთისოფელმა და მან ისინი გადაელაპა. თავსაფარი – ეს მარტო ქსოვილის ნატყერი როდია, არამედ დამცველია, შემოსაზღვრაა წუთისოფლის ჭუჭყისგან. ისინი მიხვდნენ ამას, მხოლოდ მაშინ, როცა დაკარგეს ის... ცოდვები როგორც სიკვდილის მატარებელი მიკრობებია: თუკი ისინი შევლენ ადამიანის ცხოვრებაში, მათ შეუძლიათ დაანგრიონ ის. საკმარისია არ შეასრულო უზენაესის ერთი ბრძანება, რომ მის შემდეგ ჯაჭვისებურად წავა პიროვნებისა და ცხოვრების დეგრადაცია. ყველაფერი გადაიქცევა ქაოსად და უწესრიგობად. თუკი ადამიანს, რომელიც ცხოვრობს ცხოველური დიქტატის საწყისის ქვეშ, ეშინია ისლამის რეცეპტების, ის შეიძლება შევადაროთ ავადმყოფის მდგომარეობას, რომელიც უარს ამბობს, მწარე, მძიმე აღსაქმელ, მაგრამ სიცოცხლის დამბრუნებელ წამალზე. ასეა ყველა ისლამური დადგენილება: თავდაპირველი შეხედულებით ისინი შეიძლება იყოს რთული და ძნელი, მაგრამ მათი მიღების შემდეგ ადამიანი გადაირჩენს როგორც თავის ამწუთიერ, ასევე მარადიულ სიცოცხლეს.

ის, რაც აკრძალულია ისლამით, აკრძალულია ყველა რელიგიით. როგორც უკანასკნელი რელიგია, ის ყველაფრისმომცველი და გასაგებია. ისლამი კრძალავს ძალადობას, უწიგნურობას, სპირტიან სასმელებს, ნარკოტიკებს, აზარტულ თამაშებს, პროცენტს, ქურდობას, მრუშობას. ისლამი კრძალავს სახელდობრ იმას, რისგანაც იტანჯებიან, იღუპებიან, ავადდებიან. ისლამი ამბობს: გამორიცხეთ ცხოვრებიდან ყოველივე ეს, ეს საზიზღრობა ეშმაკისგანაა, ეს ცუდია თქვენთვის... ილოცეთ ალლაჰზე, დაემადლიერეთ მას, იცხოვრეთ სუფთა ცხოვრებით, იყავით მორცხვი. შუამავალი ამბობდა: „მორცხვობა და რწმენა განუყოფელია: თუკი ერთი მათგანი წავა, არ დარჩება მეორეც“. (სუიუთი ჯა-

მიუს-სადირი, 1, 53). ადამიანს კი, ჩაყლაპულს წყენით, ვერ წარმოუდგენია, უარი თქვას მაგალითად მოწევაზე ან სპირტიან სასმელებზე... ცხოვრების გამო-სწორება ისლამზე დაყრდნობით შეუძლია მხოლოდ ადამიანს, ვისაც გული გაეხსნა რწმენით... დაე, უზენაესმა ალლაჰმა გაგვიხსნას გულები გულწრფელი რწმენისაკენ, ინშაალლაჰ! (დმერთით)...

- ალბათ, მუსლიმანებს არ შეუძლიათ კარგად, გას-აგებად, სწორად მიუტანონ ხალხს ისლამის დებულებები, ამიტომ მსოფლიოში ფართოვდება ისლამოფობია...

- დღესდღეობით მუს-ლიმანებისთვის ყველაზე საუკეთესოა მოგვითხრონ ისლამზე თავინათი ცხოვრების სახით. ამაში იქნება მეტი სიკეთე რო-გორც თვით ჩვენთვის, ასევე სხვა ხალხისთვისაც. ერთხელ ჩვენ მოგვინახულა ერთმა მუსლიმანმა საფრ-ანგეთიდან. ის იყო თავის ღროზე აქტიური მისიონე-რი, მრავალ სახელმწიფოში. ერთმა ღვთისმოსავმა მუს-ლიმანმა მიიპყრო მისი ყუ-რადღება. იმით, რომ ჰქონდა მტკიცე ოჯახი და კარგი

განათლება. მათ შორის გაიბა თბილი მეგობრობა. მუსლიმანმა მისიონერს აჩუქა ყურანი სიტყვებით, რომ ბიბლიის ცოდნა არ იყო საკმარისი. როგორც ცნობილია არსებობს ოთხი წიგნი. და მხოლოდ შინაარსის შედარება მის-ცემს შესაძლებლობას აღიქვას ესა თუ ის ჭეშმარიტება... ყურანის გაცნობის შემდეგ მისიონერი გამუსლიმანდა. თქვენი კითხვის მსგავს სიტყვებზე მან უპასუხა შემდეგნაირად: „ისლამი მოგვითხრობს თავის თავზე ძალიან მკა-ფიო, ფაქიზი ენით 1400 წლის განმავლობაში. შუამავალმა მუჰამმედმა დატოვა თავის შემდეგ უზარმაზარი სულიერი მემკვიდრეობა, რომელიც აღწერილია არა მარტო ათასეულ ტომში. საჰაბებები გაეშურნენ მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში და მათ გაუგონეს მილიონობით ადამიანმა. ხალხი იღებდა მათი ცხოვრების წესს. და აკეთებდა ამას ნებაყოფილებითა და დიდი სურვილით. საქმე არა იმაშია, რომ არაავინაა ისლამის ამხსნელი, არამედ იმაშია, რომ ჩვეულებრივ ადამიანს არ სურს მისი ცოდნა. მას მისი ეშინია. და აქ ისლამის

ცუდი რეკლამის - ისლამოფობიით, შიში კი არაა, არამედ იმის, რომ ცდილობენ მუსლიმანები გამოიყვანონ ბარბაროსებად და მკვლელებად... ძირითადად, „საშინელი“ მუსლიმანის სახე იქმნება მასმედიის საშუალებით. მსოფლიოში არც ისე ცოტაა ისეთი ხალხი, ვინც ცხოვრობს ისლამის კანონებით. მაგრამ მათზე არ აკეთებენ გადაცემებს, არ წერენ წერილებს ან წიგნებს. მათზე არავინ ლაპარაკობს... ყოველი გონიერი ადამიანი ხვდება, რომ საფუძვლების გასამართლება, რელიგიის შინაარსის გაგება მხოლოდ მისი მატარებლების მიხედვით, ვისი რელიგიური ცოდნის დონეც იქნება სხვადასხვანაირი, იქნება არასწორი. თუკი ადამიანს სურს იცოდეს ისლამზე, უპირველეს ყოვლისა, მან უნდა მიმართოს ყურანსა და სუნნეთს და დაინახოს მუსლიმანები, რომლებიც ცხოვრობენ ყურანითა და სუნნეთით, ვისზეც შეიძლება გატოლება, ვისგანაც შეიძლება მაგალითის აღება. ისინი არც ისე ცოტა არიან დედამიწაზე.

ურწმუნო ადამიანებს წარმოექმნებათ პანიკური შიში ისლამის წინაშე, უპირველეს ყოვლისა, ბის გამო. მაგალითის სპირტიანი სამეყაროს ნახვის სპირტიანი საგანია. უარის როგორც მოწადამიანისთვის ძალადი – ეს მტკიცე ითვალისწინებს პაშვილებსა და ქაამბობს, რომ თუკი ნა ალლაჰისა და ის ვალდებულია ხუთჯერ ნამაზი, იმარხულოს რამაზლოს ჰაჯობა. ე. ი. გულით ალლაჰის

თან ერთად ყოფნას, მიმოიხედოს ირგვლივ და თავის გვერდით დაინახოს სხვა, უყვარდეს ის, იზრუნოს მასზე, დაეხმაროს მას. თანამედროვე ეგოისტი ადამიანი, რომელიც ჩაფლულია ფულის, სიმდიდრისა და კომფორტის ძიებაში, მიჰყავს ის უზნეობამდე. ეს ძნელი ამოცანაა. გაზიარების ჩვევა ისე უბრალოდ არ მოდის, ის გამომუშავდება პრაქტიკით. რა შეიძლება ითქვას ამ საბაბით ადამიანზე, რომელიც ცხოვრობს დასავლეთში, როცა მან ისიც კი არ იცის, რას ნიშნავს დახმარების გაწევა საკუთარ შეილებზე, მშობლებზე. ჰაჯობაც – ასევე არ არის ადვილი გამოცდა მუსლიმანისთვის. მარხვა, რამაზნის თვეში – თავშეკავებაა არა მარტო ჭამისაგან, არამედ მთელი ცოდვებისაგან, სუფთა ცხოვრების მთელი თვეა. წელიწადში სუფთა ცხოვრების პატარა კუნძულია, რომელიც საჭიროა იქცეს კონტინენტად. ე. ი. თანამედროვე ადამიანისთვის

მისი მდგომარეობა, არ შეიძლება სმელების დაღევა. ევარი ხალხისათმელი შეუცვლელი თქმა მის დაღევაზე, ევაზე, თანამედროველიან ძნელია. ისოჯახია, რომელიც სუხისმგებლობას, ლეებზე... ისლამი ადამიანმა ირწმუმისი შეამავლის, შესრულოს დღეში გასცეს ზეჰათი, ნის თვეში, შეასრუისლამი მოუწოდებს უდიდებულესობას-

არსით რთულია ყოველივე ამის გაკეთება. პანიკური შიში ისლამის წინაშე არსებობს კიდევ ამ მიზეზით. და ის, ვინც არ ცხოვრობს რელიგიით, იქცევა იმის მტრად, ვინც მისით ცხოვრობს. ეზნის ხმა არ მოსწონს ასეთ ადამიანს, აწუხებს მას და იწვევს გაღიზიანებას ისევე, როგორ გაღიზიანებასაც იწვევს მასში ჰიჯაბიანი (ჩადრიანი) ქალი...”

- შუამავალ მუჰამედის კარიკატურების ისტორია არის ამ უსიამოვნებების კიდევ ერთი გამოხატულება?

ალლაჰის უდიდებულესობა ამბობს ერთ-ერთ აიათში იმაზე, რომ რამდენი შუამავალიც არ გამოეგზავნათ უწინ, არც ერთი მათგანი არ მისულა ურწმუნოებთან, არ დაეცინათ მათზე.

უსიტყვოდ, კარიკატურები – ესაა დარტყმა, რომელმაც გამოავლინა თანამედროვე მუსლიმანების სისუსტე. მსგავსი პროვოკაციები არ არის ახალი ამბავი. რომ ჩავიხედოთ ისლამის ისტორიაში, მსგავს მოვლენებს ჰქონიათ ადგილი მაგრამ ისინი ან ჩაიძირა ხანში, ან სწრაფად აღმოიფხვრა. ასე მოხდა მაგალითად მეცხრამეტე საუკუნეში. საკმარისი იყო ერთი მუსლიმანი მმართველის ჩარევა, რომ ყველაფერი შეწყდა და დავიწყებას მიეცა. 1890 წელს პარიზის სცენაზე მზადდებოდა კომედია „მუჰამედი“. სცენის შინაარსი ამცირებდა შუამავლის ღირსებასა და ასევე ისლამსაც. ერთი მიმართვით საფრანგეთის მთავრობაზე გახდა შესაძლებელი მისი აკრძალვა. ცდები დაედგათ კომედიები ინგლისისა და იტალიის ფიცარნაგებზე ასევე მთავრდებოდა ამ ქვეყნების მთავრობების ოფიციალური აკრძალვებით. ასე აღმოიფხვრება მისწრაფებები შეერცხვინათ შუამავალი მუჰამედი და ისლამური ფასეულობების ხელშეუხებლობა ხდება დასავლეთის ისლამზე ურთიერთობის ერთ-ერთი საფუძველი. ის, რაც მოხდა ახლა – კარგი გაკეთებულია მუსლიმანებისთვის. დიდებული შუამავლის შერცხვენა არავის შეუძლია. ეს იგივეა, რაც წაუსვა ტალახი მზეს, მაგრამ მუსლიმანებისთვის აუცილებელია სწრაფად შეამოწმონ ისლამისა თუ შუამავლის სუნეითის ცოდნა და მოახდინონ რეაგირება მსგავს გამოხდომებზე ღირსეული ფორმით, არ მიეცენ ხალხმრავლობის, სტიქიურობის ინსტინქტს.

- მრავალი მუსლიმანი, ვინც დაინახა ტელეეკრანებზე მორწმუნე ძმების განრისხებული გროვა, რომლებიც გამოხატავდნენ პროტესტს კარიკატურებზე, უსიტყვოდ, შეიპყრო წყენამ. რას ურჩევდა შუამავალი ეკეთებინა ადამიანს იმ წუთებში, როცა შეიპყრობდა რისხვა?

- შუამავალი არ წაახალისებდა მუსლიმანების მსგავს ყოფაქცევას. როგორც გადმოგვცემს აბუ ჰურაირე, შუამავალი ამბობდა: „ნამდვილი გმირი ის კი არ არის, ვინც დაამარცხებს თავის ოპონენტებს ბრძოლაში, არამედ ის, ვისაც შეუძლია შეიკავოს თავი განრისხებულ მდგომარეობაში კონტროლს ქვეშ.“ (ბუჰარი, ადაბი, 102, მუსლიმი, ბირრი, 106-108).

შუამავალი მოუწოდებდა გაბრაზებისას თავშეკავებისა და მოთმინებისაკენ. მოთმინებამ ამასთანავე შეიძლება არ შეამციროს რისხვა, მაგრამ შეიძლება დაიცვას ადამიანი არასწორი სიტყვებისა და მოქმედებისაგან, დაეხმარება აიყვანოს სიტუაციის კონტროლს ქვეშ. სულეიმან იბნ სურადი მოგვითხრობს, რომ ერთხელ იმყოფებოდა შუამავლის გვერდით, როცა მათ შორიახლოს კა-

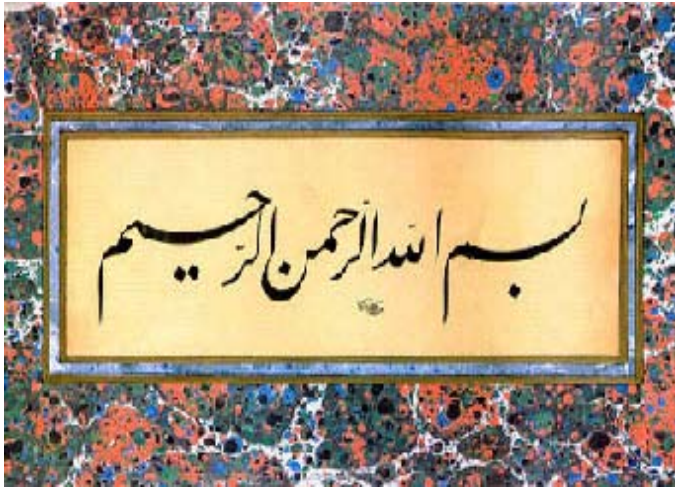
მათობდა ორი კაცი. ერთ მათგანს სახე სიბრაზისგან გაწითლებოდა, კისერზე ძარღვები დაჭიმოდა. ამის დანახვაზე შუამავალმა თქვა: „მე ვიცი ერთი სიტყვა, თუკი ადამიანი წარმოთქვამს; „ელუზუ ბისმილლაჰი მინეშეიტანიირ-რაჯიმ (მივმართავ ალლაჰს მის წყალობას მოკლებული შეითანისაგან დასაცავად),“ მაშინ, მას ბრაზი მოეხსნება. (ბუჰარი, ბადუღ-ჰალქი, 11, ადაბი 44). შუამავლის ეს რჩევა უზენაესი ალლაჰისგანაა, ამაზე ნათქვამია სურა „ფუსსლათის“ 36-ე აიათში: „თუკი თქვენ შეგიჩნდებათ ეშმაკი რაიმე ცდუნებისკენ, მიმართე ალლაჰს დასახმარებლად, რადგანაც ყოვლისშემძლე და ყველაფრისშემსმენი ის არის.“

ის, რაც ხდება დასავლეთში შუამავალ მუჰამმედთან მიმართებაში, ეს არის უკიდურესი უპატივცემულობის გამოვლინება სხვა ხალხის ფასეულობებისადმი, ეს არის შურის დათესვის სურვილი. სამწუხაროდ, ეს უღირსი საქციელი ახასიათებს განათლებული, კულტურული ევროპის მორალურ სახეს. მუსლიმანების სამართლიანი რისხვა გასაგებია, მაგრამ მისი გამოვლენის ფორმები არ უნდა გამოვიდეს ისლამის ჩარჩოებიდან. ზოგადად, მუსლიმანებისთვის მომხდარ ამბავს აქვს სიკეთე. ეს შემთხვევა, ღმერთით, გახდება მიზეზი იმის, რომ მუსლიმანებმა გამოიღვიძონ, უფრო ფაქიზად აღიქვან თავიანთი ფასეულობები, დაიწყონ გაერთიანება და გამოხატონ პროტესტი არა მარტო შფოთით. იმსჯელეთ თქვენ თვითონ, მთელ ევროპაში ახლა შეინიშნება უზარმაზარი მოთხოვნა წიგნებზე, რომლებშიც გადმოცემულია შუამავლის ცხოვრება, ისლამურმა სამყარომ დაიწყო მზადება ახალი გამოცემებისათვის, კონფერენციების ორგანიზება, რომლებიც ეძღვნება შუამავალ მუჰამმედის პიროვნებას. მუსლიმანები, ყოველი თავის დონეზე, ცდილობენ გაიფართონ საკუთარი ცოდნა ისლამის შესახებ. ღმერთით უზენაესის ამ გაფრთხილებას მუსლიმანები მიიღებენ სამართლიანად და შემდგომში მსგავსი უღირსი სიტუაციები აღარ იქნება.

- შუამავალ მუჰამმედის სიცოცხლეშიც ურწმუნოები მიმართავდნენ მრავალრიცხოვან ცდას ჩაეხშოთ ისლამის ხმა...

- შუამავალ მუჰამმედის სიცოცხლეში ურწმუნოები იყენებდნენ ყოველგვარ საშუალებას: დადანაშაულებას, ჩაგვრას, დაცინვასა და გამცემლობას მიმართულს შუამავლისა და ისლამისადმი. ყურანის გარდმოვლენის დასაწყისმა ყველა მექელი ჩააგდო ფორიაქში. ყველა რეაგირებდა სხვადასხვანაირად. მორწმუნეები თრთოლვით ელოდებოდნენ ახალ აიათებს და მოუთხრობდნენ თავიანთ გარშემომყოფებს. კერპთაყვანისმცემლები იყვნენ განრისხებული. მათ არ შეეძლოთ შეგუებოდნენ ადამიანის არსებობას, რომლის პოპულარობაც იზრდებოდა, როგორც მონებს, ასევე უბრალო და უმაღლესი წრის ხალხს შორის. ისინი აწყობდნენ თავდასხმებს რელიგიასა და თვით შუამავალზე. დაწვრილებით ამაზე მოთხრობილია ჩემს წიგნებში. ვინ იყო ეს ხალხი? მის ძირითად მასაში იყვნენ წარმომადგენლები ე.წ. მაღალი წრის; გაფუჭებული ფულით, ხელისუფლებით, სიმდიდრით, ქედმაღალნი, უზნეონი და მათ ხომ ეშინოდათ არა მუჰამმედის, როგორც თვითონ ამბობდნენ... ისინი ყველა მდიდარი მექელეები, ურწმუნოები, მრავალღმერთიანები – მუჰამმედში აღიარებდნენ პატიოსანსა

და ღირსეულ ადამიანს. ისინი ასე ეუბნებოდნენ: „ჩვენ არ ვამბობთ, რომ შენ ტყუიხარ, მაგრამ ჩვენ არ გვინდა მივიღოთ ის, რასაც შენ ამბობ...“ აბუ ლიაჰბ-მა ერთხელ გაბრაზებით წამოიყვირა: „დაე, სრულიად გაქრეს და დაიკარგოს ის რელიგია, რომელიც მე მატოლებს სამართლიანობაში ყველაფერთან!“ ის-ლამის მთავარი მტერი აბუ ჯაჰილი ამბობდა: „ჩვენ ვიცით: ის, რასაც ამბობს მუჰამმედი, - ეს სიმართლეა! მაგრამ ყველაფერს, რასაც აქამდე აკეთებდა მისი ტომი, ჩვენც ვაკეთებდით, არასდროს ჩამოვრჩებოდით ამ ხალხს. ისინი ახლა ასე ამბობენ: „ჩვენს ტომში არის შუამავალი!“ მაშ როგორ ჩვენ ჩვენი ტომიდან გამოვაცხადებთ შუამავალს?! ჩვენ არა გვაქვს ასეთი შესაძლებლობა. ამიტომ მე კატეგორიულად არ ვღებულობ იმას, რომ მუჰამმედი შუამავალია.“ (იბნ ქარი, ჰიდაია, 3, 113).

რატომ არ მიიღეს მათ ყურანი? ურწმუნოები დაიჯერებდნენ, ყურანი რომ გარდმოველნოდა მექის ან ტაიფის გავლენიან თუ მდიდარ ადამიანს, მაგალითად, მექაში მცხოვრებ მოგაიერეს ან ტაიფის მცხოვრებ ურვე ბენ მასუდუ თაქფის. ისინი ასე თვლიდნენ იმიტომ, რომ შუამავლების ჯილდო მათი აზრით უნდა მიკუთვნებოდა ყველაზე მდიდარს და არა იმას, ვისაც ალლაჰი თვლის ყველაზე ღირსეულად. ყურანში ამაზე ნათქვამია: „როცა ჭეშმარიტე-

ბა წარმოსდგა ჩვენს წინაშე, მათ განაცხადეს: „ეს ჯადოქრობაა, არ ვაღიარებთ ჩვენ მას.“ და მათ კიდევ თქვეს: „რატომ არ გარდმოველინა ეს ყურანი ამ ორი (დიდი) ქალაქიდან ვიღაც გავლენიან კაცს?“ უზენაესი შემდეგ აიათში ამბობს: „ნუთუ მათ მიცემული აქვთ გასანაწილებლად ალლაჰის წყალობა? ჩვენ ვანაწილებთ მათ შორის ამ ცხოვრების სიკეთეს და ვამაღლებთ ზოგიერთებს სხვებზე უფრო...“ („ზუჰრუფი“, 43/30-32).

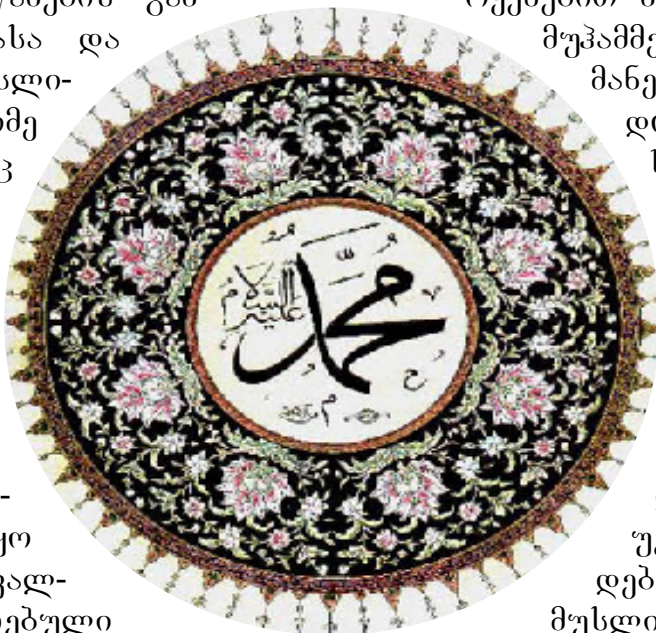
თუკი ვიტყვით თანამედროვე ენით, მთელი რიგი პროვოკაციები, მიღებული იქნა ურწმუნოების მიერ. იყვნენ ისეთები, ვინც გაუშვა ხმა, რომ **ყურანი** – ეს **არადღეთაებრივი** გზავნილია, თითქოს ამ წიგნით შუამავალმა ისწავლა თავის მონა ქრისტიანი ჯაბირისგან. კერპთაყვანისმცემლები ასევე ამბობდნენ, რომ **ყურანი** - მუჰამმედის შეთხზულიაო, რაზეც უზენაესმა აიათებით მიმართა მათ:

„მოიტანეთ, რაიმე მისი მსგავსი...“ („ელ-ტური“, 52-34). როცა კერპთაყვანისმცემ-ლებმა მოსინჯეს მისი გაკეთება, მათ არაფერი გამოუვიდათ. იმდროინდელი სიტყვის ოსტატები, თვეობით სახლებში ჩაკეტილი, ცდილობდნენ დაეწერათ **ყურანის** ალტერნატიული ტექსტები, მაგრამ მათი ძალისხმევა აღმოჩნდა ფუჭი. ისინი თვითონ აცხადებდნენ იმას, რომ არ შეეძლოთ ამის გაკეთება. თავს ეს-ხმოდნენ თვით შუამავალსაც. მისი შვილების გარდაცვალების შემდეგ კერპ-

თავჯანისმცემლებმა, რომლებიც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ნათესაურ კავშირებს და საზოგადოების ამა თუ იმ წევრის ღირსებას შვილებითა და წარჩინებული გვარით განმსაზღვრელობას, დაუწყეს დაცინვა შუამავალს, რომელიც ობლად იყო გაზრდილი და არ ჰყავდა გვარის გამგრძელებელი. მასზე ამბობდნენ აფთარი - „ის, არის, ვისაც შეუწყდა გვარი“. ალლაჰის უდიდებულესობამ იქვე დაამშვიდა შუამავალი, გარდმოუვლინა სურა „ქევსერი“, რომელშიც ნათლად ნათქვამია, რომ ყოველი, ვინც ჩაგრავს შუამავალს, თვითონ დარჩება უგვაროდ და უტომოდ.

ტაიფში შუამავალს ქვები დაუშინეს დიდებულების მონებმა. ალლაჰის უდიდებულესობამ გაგზავნა ანგელოზი, რათა შეეცოვინებინა მომზადებულიყვნენ, ეს ხალხი უნდა დაესაჯა. შუამავალი შეეხვეწა: „...აპატიე, მათ. შეიძლება, ისინი გონს მოვიდნენ...“ რამდენიმე წლის შემდეგ ამ ქალაქის ყველა მცხოვრები გამუსლიმანდა...

ისლამის მტრები დევნიდნენ მუსლიმანებს: წვალემა დაიწყეს სუსტებიდან და მონებიდან. წამების გამეთქვათ რელიგიასა და პირველად გამუსლიბს... ძალიან მძიმე ყველაფერი, რაც ოდში, იყო მუსიყო მათთვის წინააღმდეგობა მანებს ძალასა მდგომარეობით ცხოვრებამ გასული, განუმტმედინაში გა-მათი გულები იყო მიეღო ყველა ის ვალიქნება დაკისრებული ვის დღემდე. აჰჰამის აიათედინის პერიოდში და ალლაჰის ნებისმიერ ბრძანებას, ალლაჰის აკრძალვას თანამიმდევრები ღებულობდნენ ცხოვრების საფუძვლად. ტანჯვა, განსაცდელი აახლოებდა მუსლიმანთა გულებს უზენაესთან, ასწავლიდა ყოფილიყვნენ მისი ნების მორჩილი, ასწავლიდა იმედოვნებას.

ღმერთით, მუსლიმანები ისწავლიან კარგ გაკვეთილს კარიკატურების ისტორიიდან. ხოლო შუამავლის მაღალი სახელის შერცხვენა შეუძლებელია. ერთი ჰადისით თანამედროვე ადამიანს, რომელსაც გააჩნია ინტუიცია, ლოგიკა და ცოდნა უღალატოდ მივა იმ დასკვნამდე, თუ რა მაღალი სულის მატარებელი ადამიანი იყო ეს კაცი. და ამისათვის არ არის აუცილებელი მუსლიმანები დადგნენ დაცვის პოზიციაზე, საკმარისია მივმართოთ ხალხი **ყურანის** ტექსტსა და სუნნეთს: ყველაფერი გამჭვირვალეა, გასაგები და ნათელი. შუამავლის

სახელის ერთი მოხსენებაც კი ავსებს მორწმუნე ადამიანების სულებს განსაკუთრებული სულიერებით...

შუამავალი ფლობდა როგორც ღრმა შინაგან სამყაროს, ასევე არაჩვეულებრივ გარეგნულ იერს. ის იწვევდა მოწიწებულობას. ისინი, ვინც დაინახავდნენ მას პირველად, კარგავდნენ ლაპარაკის უნარს. ასეთ შემთხვევაში შუამავალს უხდებოდა აეხსნა: „მე არ ვარ მეფე... მე ვარ მექელი ქალის ვაჟიშვილი, გამოკვებილი გამხმარი ხორციტ“. (იბნ მაჯა, სუნანი, 2,1100). იყვნენ ისეთებიც, ვისაც შუამავლის ძლევამოსილებით, მის გვერდით ყოფნის დროსაც კი, არ შეეძლო მასზე პირისპირ ყურება. როცა ისინი იკრიბებოდნენ ერთად, ყველა თანამიმდევარი იჯდა თავდახრილი და იყურებოდა წინ. ამრ იბნულ-ასი ყვებოდა: „მე დიდი ხნის განმავლობაში ვიმყოფებოდი შუამავლის გვერდით, მაგრამ განვიცდიდი მის წინაშე სირცხვილსა და მოკრძალებულობის გრძნობას, მე არ შემიძლო მეყურებინა მისთვის სახეში. თუკი დღეს მე მკითხავენ: „აღგვიწერე შუამავლის გარეგნობა, დამიჯერეთ მე, არ შემიძლია ამის გაკეთება.“ (მუსლიმი, ჯამიუს – საბიჰი, 1, 112, 192).

დიახ, შუამავალი იყო, ყველაზე

- ისტორიაში ცნო-
ვლის პორტრეტები,
ჰილიე...

ბილია მხოლოდ შუამა-
რომლებსაც ჰქვია

- დიახ, ეს სიტყვ
ბია. ისევ თავისი
დიდი ხნის წინ,
თონ ზრუნავდა
ა ხ ღ ბ ე ლ ს
სახის ნაკეთუ-
იქნება და მაშინ
ალის თავისი სი-
რომელიც მან ჩაი-
უთხრა, რომ ამ ტექს-
კითხვა იგივეა, რაც
შუამავალი მოუწოდებდა
განათლებისკენ. ცნობილია, რომ
ბრძანებით „იკითხე!“. ყურანის კითხვა – ესაა შუამავლის ზნეობის შეცნობა.
შუამავლის ზნეობის შეცნობა – ესაა ყურანის დებულების შესწავლა.

შუამავლის გარეგნობა იყო იმდენად მშვენიერი, რომ არ ექვემდებარებოდა აღწერას. შუამავალმა აკრძალა ცოცხალი ადამიანების პორტრეტებისა და სხვა სულიერი არსებების ხატვა. ამაშიც ასევე ვლინდება ისლამის სიფაქიზე. ისლამი ეწინააღმდეგებოდა ყველაფერს, რასაც ასე თუ ისე შეეძლო ადამიანის გონების დანაგვიანება და უმნიშვნელოდ განეცალკევებინა ალლაჰისგან. იმიტომ, რომ მიდრეკილებამ ყველაფრის გადმერთებაზე, რაც ადამიანს უყვარს ან რისიც ეშინია, შეიძლება მიიყვანოს ყველაზე წარმოუდგენელ შედეგამდე, ხოლო ყველაზე საშიში მისი ერთი ალლაჰის რწმენის დარღვევაა. ამიტომ

იერი პორტრეტე-
წასვლის არც ისე
შუამავალი თვი-
მასზე. მრავალ
ეშინოდა, რომ
ბი დავიწყებული
თვითონ უკარნახა
ტყვიერი პორტრეტი,
წერა. შუამავალმა
ტზე ყურება, ან მისი
თვით მისი დანახვა. ამით
მუსლიმანებს კითხვისკენ,

ყურანის პირველი აიათი იწვება
ყურანის პირველი აიათი იწვება
ყურანის პირველი აიათი იწვება

პორტრეტები გამოირიცხა ავტომატურად. მეორეს მხვრივ, ასეთი ადამიანის პორტრეტის დახატვა, როგორც შუამავალია, პრაქტიკულად შეუძლებელი იყო. განსაჯეთ თვითონ. დიდ პოეტ ჯალალედინ რუმის მოწაფემ, როცა გადადიოდა სხვა ქალაქებში, სთხოვა იმ დროის ყველაზე ცნობილ მხატვარს დაეხატა საყვარელი მასწავლებლის პორტრეტი. მან უარი არ უთხრა. მაგრამ ორმოცდაათი სენისის შემდეგ ამ დაკვეთაზე უარი თქვა თვითონ მხატვარმა. ყოველთვის, სამუშაოს დაწყებისას ის ხედავდა, რომ მის წინ იჯდა სრულიად სხვა ადამიანი... მაშინ მხატვარმა წარმოთქვა: „რა ღრმა და მიუდგომელია ამ რელიგიის შუამავალი, თუკი ასე ღრმაა და არ ექვემდებარება **გაგებას, გამოსატყვას... მუსლიმანის** შინაგან სამყაროსას, განშორებულს მისგან რამდენიმე ასეული წლით...“

შუამავლის **სიტყვიერება** პორტრეტებმა, რომლებსაც ეწოდებოდა ჰილიე – შარიფი, შამაილი, ჰპოვა დიდი აღიარება. მათ ტექსტებს იხეპირებდნენ. მათით აღამაზებდნენ სახლების კედლებს, ის, რომ შუამავალი ესწრებოდა მუსლიმანებს ცხოვრებაში, ის, რომ მათ ის ახსოვდათ, მუსლიმანების ცხოვრებას აჩენდა უფრო სუფთად, კეთილად. ღმერთა და ჩვენ თქვენ-შევეცდებით გაკუთარი შინაგანი მავლის მაღალი დადგება დრო, მანები აღნიშნავენ დაბადებას. იმედი უდიდებულესო-ყოველი მუსლიმომამზადოს თავის რომ მიიღოს მეტი ღყოფილ ზნეო-ჩვენ შევეცდებ-

მდიდრულად და თით, შუამავალი თან ერთად ვალამაზოთ სამყარო შუაზნეობით... მაღე როცა მუსლინავენ შუამავლის მაქვს, ალლაჰის ბის დახმარებით, მანი შეეცდება თავი იმისათვის, ცოდნა სრუბის შესახებ. ით ამ ცოდნის

ცხოვრებაში განხორციელებას. დაე, ალლაჰის უდიდებულესობა დაგვეხმაროს ჩვენ ვიყოთ კაცობრიობის შუამავლის ღირსეული მოწაფეები! ამინ!

- **გმაღლობთ თქვენ, პატივცემულო მასწავლებელო, საინტერესო საუბრისათვის. იმედი გვაქვს, თქვენ იქნებით ჩვენი რუბრიკის მუდმივი სტუმარი, ღმერთით!**

- ღმერთით. დაე, ალლაჰის უდიდებულესობამ გვიბოძოს მუსლიმანებს შორსმჭვრეტელობა და გულწრფელობა ერთმანეთისა და ხალხის მიმართ. დაე, ყოველი ჩვენგანი ცდილობდეს იმისათვის, რომ აქციოს თავისი გული ცოტათი უფრო კეთილად და სუფთად, რომ სამყარო გახდეს კეთილი და სუფთა, ღმერთით! ამინ!

თარგმნა მიხეილ გელაძემ

მოლა ნასრედინი და ის, რაზეც ღირს დაფიქრება

არსებობს აზრი იმის შესახებ, რომ მოლა ნასრედინის პროტოტიპი რეალური ადამიანია, რომელიც ცხოვრობდა მეცამეტე საუკუნეში. მასზე და მისი ცხოვრების შესახებ პირველად ისტორიაში დაიწერა მეთექვსმეტე საუკუნეში. მოლა ნასრედინი ცნობილია მთელ ევროპაში კონცინენტზე. მოლა ნასრედინი ემ-მას, ბრძენსა და ხუმარას ასევე უთავსებს წარუმატებელ და უბრალო ადამიანის სახეს.

XXX

რასაც არ თხოვდნენ მოლა ნასრედინს, ის აძლევდა ამა თუ იმ საგანს მეორე დღეს. როდესაც შეეკითხნენ მას, რატომ იქცეოდა ასე, მოლამ უპასუხა: - მე ვაპყრობ ასე იმიტომ, რომ უფრო კარგად იგონოთ საგნის თვასი, რომელსაც მე გაძლევ.

XXX

ერთხელ უსამართლო მმართველმა მოლა ნასრედინს მიმართა:

- ო, მოლა, მითხარი, რომელი ქმედებაა სხვებზე უფრო უკეთესი?

- შენთვის უკეთესია შუადღისას ძილი, რომ თუნდაც ცოცხალდნის დროით არ მიაყენო ხალხს ზიანი, - უპასუხა მოლა ნასრედინმა.

XXX

მოლა ნასრედინთან მივიდა მეზობელი და სთხოვა ვირო.

- მე ის უკვე ვათხოვე, - უპასუხა მოლა ნასრედინმა. ამ დროს ბოსლიდან

გაისმა ვირის ყროყინის ხმა.

- მე მესმის ვირის ყროყინი, - ჩაბუჯბუჯა მეზობელმა.
- ვისი უფრო გწამს, ჩემი, თუ ვირის? - გამოხატა თავისი განცვიფრება მოლამ.

XXX

ერთმა ბუნწმა მოლა ნასრედინს ჰკითხა:

- შენ გიყვარს თულები?
- ღიახ, იმიტომ, რომ ისინი მე მაქცევენ დამოუკიდებლად უსინდისო კრიყან-ტეხისგან.

XXX

მეზობელმა მოლა ნასრედინს შესწივლა:

- რა გაგაკეთო მე? ბევრი ხალხი მოდის ჩემთან სტუმრად, ასე უბრალოდ, მართვამენ ჩემს ძვირფას ღრებს.

მოლა ნასრედინმა უჩიო:

- მიეცი თუელი სესხად რომელიმე მათგანს, ვინც ღარიბია და მოთხოვე რაღაც მათ, ვინც მდიდარია. ისინი მეტს აღარ გამოჩნდებიან.

XXX

გაგისინჯავს კი შენ ოღეს-ღაც ტკბილი საჭმელი? - შეეკითხა მოლა ნასრედინი თავის შვილს.

- არა, - უპასუხა მან.
- აბა, რას ჭამ შენ ყოველ-ღელ?

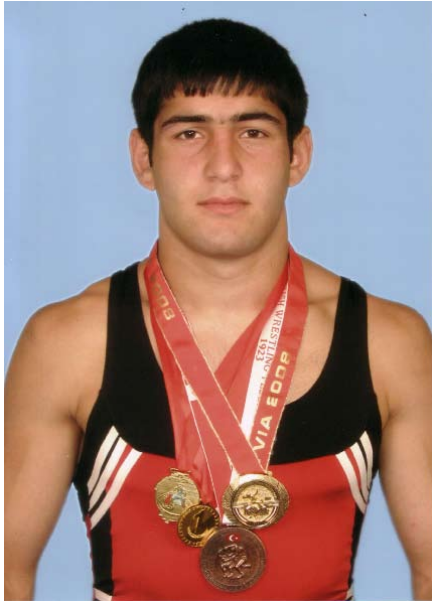
- გამხმარ ზურს.

- ნუთუ, შენ თვითნებ, რომ ამქვეყნაზე არის გამხმარ ზურზე რაიმე უფრო ტკბილი?

თარგმან გურამ ხოზრევანიძე

ბათუმელი სპორტსმენის დიდ წარმატება

მიმდინარე წლის 23 ივნისიდან 26 ივნისამდე ლატვიის ქალაქ დაუგავაში ჩატარდა თავისუფალი სტილის მოჭიდავეთა ევროპის ჩემპიონატი კადეტთა შორის. დიდ წარმატებას მიაღწია ამ ჩემპიონატზე 76 კგ წონით კატეგორიაში „სადა“-სთან არსებული კულტურის ცენტრის უცხო ენების (რუსული) კურსების მსმენელმა მამუკა კორძაიამ (მწვრთნელი ჯამბულ აფხაზავა).

მამუკა კორძაიამ ფინალამდე თანმიმდევრობით, დაძაბული და საინტერესო ბრძოლებით დაამარცხა უკრაინელი იური კრისტალიოვი, იტალიელი ანტონიო ვიტალე და პოლონელი იაშეკ ბილენსკი.

ფინალში მამუკა კორძაია შეხვდა ძლიერ და გამოცდილ რუს ფალავანს ალბერტ ტიმონოვს, რომელსაც მანამდე ყველა შეხვედრა სუფთად

ჰქონდა მოგებული. ფინალი საინტერესო, დაძაბული და დრამატული გამოდგა. პირველი პერიოდი დამთავრდა ანგარიშით 3:3, მაგრამ არსებული წესის მიხედვით მსაჯებმა გამარჯვება მას მიაკუთვნეს (რადგანაც ბოლო ქულა აიღო მან). მეორე პერიოდი წააგო 0:1, ხოლო მესამე პერიოდში მსაჯის საფინალო სასტვენამდე 3 წმ-ით ადრე მამუკა კორძაიამ აჯობა მეტოქეს და მისი ილეთი ორი ქულით შეფასდა, რამაც მას ევროპის ჩემპიონატის ოქროს მედალი მოუტანა.

ამ დიდ წარმატებამდე მამუკამ სხვადასხვა ტურნირებსა და საქართველოს ჩემპიონატებზე მიაღწია მნიშვნელოვან წარმატებებს:

- 1) 2007 წლის 16-17 აპრილს ქ. თბილისში ჩატარებულ საქართველოს ჩემპიონატზე ის ვერცხლის მედალს დასჯერდა.
- 2) 2008 წლის 20-21 სექტემბერს ქ. ბათუმში ჩატარებულ გოგიჩაიშვილის სახელობის საერთაშორისო ტურნირზე ოქროს მედალი მოიპოვა.
- 3) 2008 წლის 30-31 მარტს ყვარელში ჩატარებულ საქართველოს ჩემპიონატზე ის კვლავ ოქროს სინჯის მედალს იღებს.
- 4) 2008 წლის 2-4 მაისს თურქეთის ქალაქ ანტალიაში ჩატარებულ საერთაშორისო ტურნირზე ის მხოლოდ ბრინჯაოს მედლის მფლობელი გახდა.
- 5) 2008 წლის 23-25 მაისს სომხეთის ქალაქ კიროვაკანში ჩატარებულ საერთაშორისო ტურნირიდან მამუკა კორძაია კვლავ ოქროს მედლით დაბრუნდა სამშობლოში.

საქართველოს ახალგაზრდებზე დახმარების ასოციაცია, მისი პრეზიდენტი, ყველა თანამშრომელი ულოცავს ამ დიდ გამარჯვებას მთელ საქართველოს, პირადად მამუკა კორძაიას და უსურვებს ახალ წარმატებებს მომავალ ოლიმპიურ და მსოფლიო ჩემპიონატებზე.

ღმერთმა გვიმრავლოს საქართველოს ოქროს მედალოსანი ჩემპიონები!!!

ამინ!!!

გვერდი მოამზადა გურამ ხოზრევანიძემ

გონების სავარჯიშო

რას უდრის
A=? B=?

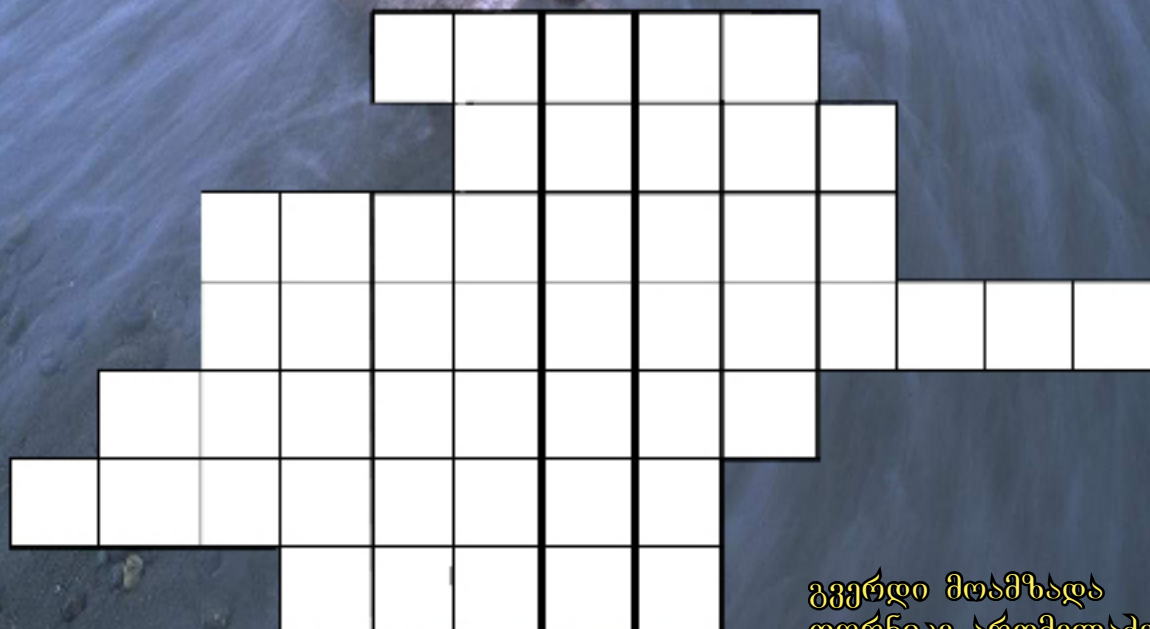
$$\begin{array}{r} \text{ABB} \\ \text{ABB} \\ + \text{ABB} \\ \hline 732 \end{array}$$

A= B=

ჩასვით ცარიელ უჯრებში საჭირო
მათემატიკური მოქმედებები

1		1	=	2
3		3	=	9
8		2	=	4
10		4	=	6
19		11	=	30

ცარიელი უჯრები შეავსეთ მუსლიმანური სახელმწიფოების სახელწოდებებით ისე, რომ ვერტიკალურ სვეტში მიიღოთ ადრინდელი, ისლამის სახელმწიფოს სახელწოდება.

გვერდი მოამზადა
თორნიკე აბთმელაძემ